

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények
hatályos szabályozása és kodifikációs tendenciái**

Szerző

dr. Tóth Anna Beatrix

kézirat lezárása:

Szolnok, 2025

1. Bevezetés

A témaválasztásom okául szolgált, hogy a közelmúltban több olyan, a társadalom egészét felháborító bűncselekmény elkövetésére derült fény, amelyek hatására ismételten napirendre került a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények szigorúbb szankcionálásának igénye. A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények a társadalom által leginkább elítélt cselekmények közé tartoznak, gondoljunk csupán arra a közismert tényre, hogy az ilyen cselekményt elkövető terhelteket a büntetés-végrehajtási intézetek közössége is kitaszítja magából.

A gyermekek a társadalom egyik leginkább kiszolgáltatott, ezért legsérülékenyebb rétege, a védelmük igénye ennek megfelelően nem újkeletű, hanem több évszázada jelen van, azonban megfigyelhető, hogy a téma időről időre - túlnyomórészt egy adott, a teljes társadalmat elborzasztó ügyszor kapcsolódó médiafigyelem okán - középpontba kerül. Sajnálatos tény, hogy azt feltételezhetjük, hogy a sértetti kör kiszolgáltatottsága okán, csupán a legsúlyosabb cselekmények elkövetésére derül fény és a látencia aránya kiemelkedően magas.¹

A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények jellegükben és a hozzájuk rendelt szankciókban jelentős változásokon mentek keresztül, azonban változatlan, hogy kiemelkedő felelősség hárul a bűncselekmények észlelése és felderítése körében a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaira, akiknek jogszabályi kötelezettségük jelzéssel élni a gyermek veszélyeztettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatás nyújtó szolgáltatónál, illetve a hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.² Ezen rendelkezésnek nyomaték ad, hogy azon személlyel szemben, aki ezen kötelezettségének nem tesz eleget büntetőjogi felelősségre vonásnak van helye.³

¹ Németh Eszter: *Hozzá tartozók sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények*, 2012, <http://www.ksh.hu/szamlap/életünk.html>, (2025. február 4.)

² A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 17. § (1), (2)

³ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 17. § (4)

A büntetőjog csupán a gyermekek védelmének ultima ratio jellegű, azonban fontos eszköze, amely jelentős részben függ a hatályos jogi környezettől. A büntetőjogi rendelkezések alkalmazása során relevanciával bírnak egyes polgári jogi rendelkezések – például a kiskorú fogalma, valamint a cselekvőképesség körében –, a szülői felügyelet, valamint a gyermektartásdíj vonatkozásában a családjogi rendelkezések, a gyermekek biztonságos és egészségkárosítástól mentes munkavégzését biztosító munkajogi szabályok, vagy például a nevelésbe vételre és az ezzel kapcsolatos eljárásra vonatkozóan a közigazgatási jog szabályai.

Amellett tehát, hogy a megalapozottan szigorú büntetőjogi szankciórendszert és annak legjelentősebb változásait, a változásokban megfigyelhető tendenciákat az alábbiakban be kívánom mutatni, szükséges előre bocsátani, hogy önmagában a gyermekek védelme büntetőjogi eszközök által nem biztosítható, hanem az egy komplex, jogágakon átívelő védelmi háló része lehet csupán.

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a kiskorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények szankcionálásának jelenleg hatályos szabályozását, illetve a szabályozás kialakulását, annak történeti előzményeit, ezeken keresztül a jogalkotás és a kodifikáció tendenciáit és annak lehetséges jövőbeli irányát.

1.1 A gyermekek a büntetőjogban, hazai jogi környezet

Az Alaptörvény XVI. cikke rögzíti, hogy minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A gyermekek kiszolgáltatott helyzete indokolja, hogy vonatkozásukban a védelem, mint többletjogosultság már az Alaptörvényben deklarációra kerüljön.

A bevezetésben is hivatkozottak szerint a büntetőjogi beavatkozás csak a legszükségesebb esetekben jöhet szóba, ezt meg kell előznie a gyermekvédelmi rendszernek, amely a gyermekek védelmének első bástyájának is nevezhető. A hatékonyan működő gyermekvédelmi rendszer a büntetőjogi prevencióban is szerepet játszik, hiszen a szükség állapotába kerülő, veszélyeztetett gyermekekre

fordít figyelmet, akiknek a testi, erkölcsi, értelmi, érzelmi fejlődése káros hatások alatt áll.⁴ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) célja, hogy olyan szabályokat rögzítsen, amelyek azon túl, hogy megfelelnek a nemzetközi elvárásoknak, gondoskodnak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről. Ez a törvény határozza meg a gyermekek alapvető jogait, és e jogok érvényesítésének garanciáit, a gyermekek védelmének rendszerét és alapvető szabályait. A hazai jogrendszerben továbbá a Gyvt. az, amely meghatározza a gyermek szó fogalmát, ugyanis a törvény 5. § a) pontja szerint gyermek a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:10. § (1) bekezdése szerinti kiskorú.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény is kimondja, hogy a gyermek személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. Hasonlóan szólt a már hatályon kívül helyezett közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény is.

Fontos kitérni a fentiekén túl arra is, hogy hazánkban az Európai Bizottság által 2011-ben elfogadott ütemtervnek megfelelően komoly erőfeszítések történtek a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósítása érdekében, hiszen mind a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény, mind a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény ezen célkitűzés szem előtt tartásával került megalkotásra.

A tanulmány ezen részében fontosnak tartom tisztázni, hogy a Btk. használja ugyan a gyermek kifejezést, csakúgy, mint a kiskorú, gyermekkorú és fiatalkorú elnevezéseket, ugyanakkor a gyermek fogalma a törvényben nem kerül definiálásra.

A bűncselekmények alanyai körében használatos a gyermekkorú, valamint fiatalkorú elnevezés. A gyermekkorú fogalmát a Btk. 16. §-a tartalmazza, miszerint nem büntethető az a személy, aki a bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét még nem töltötte be. A Btk. 105. § (1) bekezdése szerint

⁴ Rózsás Eszter: *Gyermejjogok*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó (2011) 68-69.

fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.

A fenti két fogalom tehát látszólag átfedésben van egymással, azonban ez akként került feloldásra, hogy a Btk. 16. §-ában rögzítésre kerültek olyan súlyos, erőszakos bűncselekmények, ahol a jogalkotó a büntetőjogi felelősségre vonást lehetővé teszi azokban az esetekben, amikor az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte és rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. A fenti feltételek teljesülése esetén a fiatalkorú terhelt büntetőjogi felelősségre vonható és vele szemben intézkedés alkalmazásának lehet helye.

A bűncselekmények passzív alanyai vonatkozásában azonban a gyermek szó került feltüntetésre a Btk. XX. fejezetének címében, vagy a gyermekpornográfia törvényi tényállásának elnevezésében, míg a kiskorú szó használandó a kiskorú veszélyeztetése tényállásban. Egyik fogalom sem került azonban a Btk. -ban definiálásra.

Kiskorú személy a Ptk. 2:10. § (1) bekezdése alapján az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. Fontos utalni ugyanezen jogszabályhely (2) bekezdésére, amely szerint a kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. Így tehát a tizennyolcadik életévét be nem töltött, házasságkötés útján nagykorúságot szerző passzív alany sérelmére nem követhető el azon cselekmény, amely sértettje kizárólag kiskorú lehet. ⁵

A gyermek szó köznyelvi értelmezése szerint pedig alkalmas lehet valaki leszármazójának, vagy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek a megjelölésére is. A Gyvt. korábban hivatkozott rendelkezése alapján a gyermek és a kiskorú fogalmak ugyanazon személyi körre utalnak. Megjegyzem, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 1. cikke szerint gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében

⁵ Akác József; Belegi József; Katona Sándor; Kónya István; Márki Zoltán; Mészár Róza; Molnár Gábor Miklós; Soós László: *Magyar büntetőjog a gyakorlat számára*, Budapest, HVG-ORAC (2013) 762. o

nagykorúságát már korábban eléri. Jelen tanulmányban tehát a gyermek szót ennek, a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyi körnek a megjelölésére kívánom használni.

1.2. A nemzetközi jogi környezet

A középkorban, illetve azt megelőzően a gyermekekkel szembeni érzékenység nem volt jellemző, a társadalom a polgárosodással egyidejűleg ismerte fel a gyermekek nevelésének, védelmének szükségességét. A 19. században nemzetközi szinten is nyilvánvalóvá vált, hogy szükség van a gyermekek védelmének intézményesülésére. A gyermekek kihasználása, bántalmazása sajnálatos módon jelentős méreteket öltött, így sürgető volt a mielőbbi jogalkotás.

Először az akkoriban a Népszövetség égisze alatt működő Nemzetközi Munkaügyi Szervezet bocsátotta ki 1919-ben a fiatal személyek éjszakai munkájáról szóló, majd 1921-ben a mezőgazdasági munka során alkalmazandó minimum korhatárral kapcsolatos egyezményeit.

A Népszövetség 1924-ben fogadta el az Eglantyne Jebb által kidolgozott Gyermekek Chartáját, amely Genfi Nyilatkozat néven vált ismertté. Ez a deklaráció öt pontban tartalmazta a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat, bár a Népszövetség 1946-os feloszlásával elvesztette jogi alapját, jelentősége kiemelkedő, figyelemmel arra, hogy az ENSZ későbbi jogalkotásának alapjául szolgált. A Genfi Nyilatkozatban lefektetett alapelvek a következők voltak :

1. A gyermeket abba a helyzetbe kell hozni, hogy testileg, lelkileg szabályszerűen fejlődhessen.
2. Az éhező gyermeket táplálni kell, a beteg gyermeket gondozni; az elmaradt gyermeket előre kell vinni, az eltévelyedettet visszavezetni; az árvát, az elhagyottat felkarolni és neveléséről gondoskodni kell.
3. Válságos időkben a gyermek legyen az első, akin segítünk.
4. A gyermeket képesíteni kell arra, hogy majdan kenyerét kereshesse és meg kell védeni minden kizsákmányolás ellen.

5. A gyermeket annak tudatára kell nevelni, hogy képességei legjavát embertársai szolgálatának tartozik szentelni.⁶

Az 1945-ben létrejött Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) 1948-ban fogadta el az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát. A nyilatkozat deklarálja, hogy az anyaságnak és a gyermeknek a pusztán ténye is elegendő ahhoz, hogy ezen csoportok fokozott védelmet és támogatást kapjanak, kiszolgáltatottságukat védelmezni kell, ugyanolyan szociális védelem alá esik minden gyermek, akár házasságból, akár házasságon kívül született.⁷ A 26. cikkben került rögzítésre a gyermekek szempontjából szintén releváns alapfokú oktatáshoz, neveléshez való jog, valamint a szülőknek azon joga, hogy a gyermeküknek adandó oktatást szabadon válasszák meg.

Az ENSZ 1959-ben fogadta el a Gyermekek Jogairól szóló Nyilatkozatot, amely ugyan kötelező erővel nem bírt, azonban jelentőségét bizonyítja, hogy az elfogadásának napja a mai napig a gyermekek jogainak világnapja. A nyilatkozat szélesebb körben ismerte el a gyermekek jogait, így a névviseléshez való jogot, az állampolgársághoz és az alapfokú oktatáshoz való jogot, amely rendelkezések számos emberi jogi és humanitárius szerződésbe beépítésre kerültek az elkövetkezendőkben is. A magas csecsemőhalálozás, a nem megfelelő egészségügyi ellátás, az oktatás alacsony színvonala és az óriási méreteket öltő gyermekmunka egyre sürgősebbé tették, egy átfogó, mindenkire nézve kötelező érvényű nyilatkozat meghozatalát.⁸

1966-ban ugyancsak az ENSZ fogadta el a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, amely 23. cikke elsődlegesen a család védelmét, a megfelelő korban lévő nők és férfiak házasságkötéséhez és családalapításhoz való jogát deklarálja, míg a 24. cikk szerint „Minden gyermeknek fajra, színre, nemre, nyelvre, vallásra, nemzeti vagy társadalmi eredetre, vagyonra, vagy születésre való tekintet nélkül joga van arra a védelemre, amely őt kiskorú állapota folytán a családja, a társadalom és az állam részéről megilleti.”⁹

⁶ Lux Ágnes: A gyermekjogok nemzetközi keretrendszerének fejlődése, https://www.ijsz.hu/UserFiles/4_lux_agnes-gyermekjogok_nemzetkozi_keretrendszer.pdf (letöltve: 2025. április 1.)

⁷ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (teljes szöveg) <https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version> (letöltve: 2025. április 1.)

⁸ Faix Nikolett: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk, Budapest, Eljárásjogi Szemle 2016/4., 9.

⁹ 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

Ugyanebben az évben az ENSZ kibocsátotta a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Egyezségokmányát is, amely rögzítette, hogy a társadalom természetes és alapvető egysége a család, amelyet a legszélesebb körben védelem illeti meg. Az Egyezségokmány 10. cikke szerint: „különleges intézkedéseket kell tenni minden gyermek és fiatakorú védelmére és segítésére, származásukra és az egyéb körülményekre való tekintet nélkül. A gyermekeket és a fiatakorúakat védeni kell a gazdasági és társadalmi kizsákmányolással szemben. A törvény szerint büntetni kell e személyek olyan munkára történő alkalmazását, amely káros az erkölcsükre vagy az egészségükre, életveszélyes vagy akadályozza rendes fejlődésüket. Az államok kötelesek azt a korhatárt megállapítani, melyen alul a fizetett gyermekmunka tilos és törvényileg büntetendő.”¹⁰

Megállapítható, hogy egyre átfogóbb jelleggel kerültek rögzítésre az emberi jogok, mindemellett egyre jelentősebb mértékben tartalmazták a fenti dokumentumok a gyermekek védelmét szolgáló rendelkezéseket is. A folyamat következő állomása egy átfogó, a gyermekek jogait középpontba helyező, kötelező hatályú dokumentum megalkotása volt.

Közel 10 éves munka eredményeképpen 1989-ben, ugyancsak november 20. napján elfogadásra került a Gyermekek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Gyermekek jogi Egyezmény), amely mintegy negyven cikken keresztül sorolja fel a gyermekeket megillető jogokat.

Az Egyezmény alapján minden tizenhét év alatti személy számára garantálni kell a diszkrimináció valamennyi formájától mentes védelmet. A ratifikáló tagállamok kötelesek megtenni mindazokat a nevelési szociális, igazgatási és törvényhozási intézkedéseket, amelyek alkalmasak arra, hogy a gyermekeket megvédjék az erőszak, a fizikai és lelki durvaság, az elhanyagolás vagy elhagyás, rossz bánásmód vagy kizsákmányolás minden formájától. El kell ismerniük továbbá, hogy minden gyermeknek joga van olyan életszínvonalhoz, amely lehetővé teszi a kellő testi, szellemi, erkölcsi, társadalmi fejlődést. A szülők felelőssége is megállapításra került a lehetőségeik és anyagi eszközeik határai között a gyermekek fejlődéséhez szükséges életkörülmények biztosításáért. Az egyezmény

¹⁰ 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

külön nevesíti, hogy a gyermekeket illeti a védelem a szexuális erőszak valamennyi formájától is. Felállításra került a Gyermekek Jogainak Bizottsága, amelynek feladata, hogy megvizsgálja a tagállamok által ötévenként kötelezően benyújtandó jelentéseket. Ezen jelentésekben a tagállamoknak nyilatkozniuk kell, hogy milyen rendelkezéseket tettek az egyezmény rendelkezéseinek végrehajtása érdekében.

Az Egyezmény kiegészítése céljából három jegyzőkönyv készült, amelyek fakultatív jellegűek, tehát nem kötelezően betartandóak. Ennek oka, hogy az eredeti egyezménytől nagyobb igényeket támasztanak, így az államoknak egymástól függetlenül kell döntenüik arról, hogy ezeket vállalják-e.

A jegyzőkönyvek közül az első kettőt 2000-ben fogadták el. A gyermekek fegyveres konfliktusokban való részvételéről szóló jegyzőkönyv megtiltja, hogy a tagállamok tizennyolc éven aluli gyermekeket katonai szolgálatra kötelezzenek. Emellett az önkéntes katonai szolgálat alsó korhatárának felemeléséről is rendelkezik. A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló dokumentum előírja egyes cselekmények, így a gyermekek munkára kényszerítésének, szexuális kizsákmányolás céljából történő felajánlásuknak vagy közvetítésüknek, illetve a gyermekek és a szervek nyereségért való szállításának kriminalizációját a tagállamok számára és meghatározza a címében szereplő fogalmak definícióját. Ezen jegyzőkönyv tartalmaz célkitűzéseket az igazságszolgáltatás minél gyermekbarátabbá tétele vonatkozásában is.¹¹

A harmadik jegyzőkönyv 2014-ben lépett hatályba. Legfőbb rendelkezése, hogy lehetővé tette a gyermekjogok megsértéséről szóló panaszok Gyermekek Bizottságához kerülését. Ezekben a panaszokban van lehetősége ez érintetteknek a jegyzőkönyvet elfogadó országokkal szembeni jogérvényesítésre, amennyiben a nemzeti jogrendszer nem tud hatékony jogorvoslattal szolgálni. Panasz benyújtására van lehetősége a tagállamoknak egymással szemben is, amely célja, hogy vizsgálati eljárás során feltárássra kerüljön, hogy a gyermekjogok súlyos és rendszeres sérelme valósul-e meg.¹²

¹¹ <https://unicef.hu/gyermekjogok/a-gyermekjogi-egyezmenyhez-csatolt-fakultatív-jegyzokonyvek>, (letöltve: 2024. november 13.)

¹² Bauer Flóra: *A Gyermekek Egyezmény harmadik fakultatív jegyzőkönyvének vizsgálata a nemzetközi rendszer viszonylatában* https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35096/Adsumus_XV_Bauer_Flora_p_337-354.pdf;jsessionid=5151C9C9F03E6DA0319FD0B66862F65B?sequence=1, (letöltve: 2024. november 13.)

A gyermekjogok védelme érdekében nem csak az ENSZ, hanem az Európa Tanács is komoly tevékenységet folytat. A hazánkban az 1999. évi C. törvénnyel kihirdetett Európai Szociális Charta, valamint a Gyermeki Jogok Chartája, illetve az ún. Lanzarote-i egyezmény¹³ is ennek az entitásnak a nevéhez kapcsolódnak. Mindhárom dokumentum célja, hogy biztosítsa a gyermekek jogainak minél szélesebb körű védelmét és felhívja az államok figyelmét az ezzel kapcsolatos kötelezettségeikre.

Az Európai Szociális Charta kétféleképpen kívánja garantálni a gyermekek jogait: egyrészt részükre a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga, valamint az egészség védelméhez való joga alapján biztosít védelmet, másrészt kifejezetten a gyermekekre vonatkozó rendelkezéseket rögzít a munkavégzés, illetve gyermekek kizsákmányolástól és erőszakos magatartásokkal szembeni védelme területén.

A Gyermeki Jogok Chartájának egyik fontos rendelkezése, hogy az azt elfogadó államok kötelesek gyermekjogi biztost kijelölni, akinek jogkörébe tartozik a gyermekvédelmi tevékenység ellenőrzése, a gyermekek jogai és érdekei feletti őrködés, illetve kérdéseik és panaszaik megválaszolása.

A Lanzarote-i egyezmény elsődlegesen a gyermekek szexuális zaklatása és a szexuális kizsákmányolása elleni harcra, az áldozattá vált gyermekek jogainak védelmére, valamint - a gyermekek szexuális kizsákmányolásával és zaklatásával összefüggésben - a nemzeti és nemzetközi szinten történő együttműködés elősegítésére összpontosít. ¹⁴ Az Egyezmény a részes tagállamok számára kötelezővé teszi annak a korhatárnak a megjelölését, amely alatt tilos gyermekekkel szexuális cselekményt folytatni. Az Egyezmény meghatározza a különböző visszaélések fogalmát, a nyújtandó prevenciós és áldozatsegítő szolgáltatások körét, az állami és civil szereplők felelősségét, a nyomozás és a gyerekek meghallgatásának módszereit, és a lehetséges büntetéseket is. ¹⁵

Az Európa Tanács emellett a gyermekek jogainak előmozdítása érdekében 2009 óta Gyermekjogi Stratégiát fogad el, 2022. február 23. napján fogadta el az elkövetkezendő 5 évre vonatkozó Római

¹³ Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és szexuális bántalmazás ellen

¹⁴ Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében, Phd értekezés, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2017, 54.

¹⁵ Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és szexuális bántalmazás ellen

Stratégiát. Ezt megelőzően a Stockholmi (2009-2011), a Monacói (2012-2015) és a Szófia Stratégia (2016-2021) végrehajtása történt meg.¹⁶ A legutóbbi 5 prioritása volt az esélyegyenlőség biztosítása, a gyermekek aktív részvételének biztosítása az őket érintő ügyekben, az erőszakmentes gyermekkor biztosítása, a gyermekbarát igazságszolgáltatás biztosítása, valamint a gyermekjogok digitális környezetben való védelme.

Az Európai Unió alapvető dokumentumai közül a gyermekjogok védelme szempontjából releváns rendelkezéseket tartalmaz az Amszterdami Szerződés, a Lisszaboni Szerződés, továbbá az Alapjogi Charta.

Az uniós jogban a legfontosabb jogi dokumentum ezen a területen a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2011/93/EU irányelv.

Az irányelv egyik fő célkitűzése, hogy a gyermekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos különféle bűncselekmények esetében minimálisan alkalmazandó büntetőjogi szankciókat a tagállamok között harmonizálja. Az irányelv 3. cikke értelmében a tagállamoknak büntetőjogi intézkedéseket kell hozniuk a szexuális bántalmazás különböző formáinak szankcionálása érdekében. Ebbe a körbe tartoznak az olyan bűncselekmények, mint a gyermek arra történő készítése, hogy szexuális cselekmény tanúja legyen, valamint a gyermekkel folytatott szexuális tevékenység. Az irányelv súlyosabb büntetési tételekről rendelkezik arra az esetre, ha a cselekményeket bizalmi helyzettel visszaélő személyek követik el különösen kiszolgáltatott gyermekekkel szemben, illetve kényszer alkalmazásával. Emellett a tagállamoknak biztosítaniuk kell a büntetőeljárás eredményességének biztosítása céljából, hogy a gyermekek bántalmazásával gyanúsított személyeket az áldozat vagy képviselője feljelentésétől függetlenül eljárás alá vonják, és hogy a szexuális bántalmazással kapcsolatos bűncselekmények miatt elítélt személyek eltiltásra kerüljenek minden olyan szakmai tevékenységtől, amelyek gyermekekkel való közvetlen vagy rendszeres kapcsolattartással együtt

¹⁶ <https://www.ajbh.hu/-/2670755-79>, (letöltve: 2025. február 4.)

járnak. Az irányelv biztosítja a gyermek áldozatok bíróságok előtti védelmét, valamint rendelkezéseket tartalmaz a gyermekbarát eljárásokra irányulóan is.¹⁷

2. A gyermekek büntetőjogi védelmének múltbéli alakulása a magyar jogrendszerben

Annak érdekében, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények szabályozásának tendenciái megállapíthatóak legyenek indokoltnak tartottam az alábbiakban bemutatni, hogy a kriminalizált magatartások köre miként változott és bővült a magyar büntetőjogi kódexekben.

2.1. A Csemegi-kódex

A gyermekek védelmét célzó törvényi tényállások már az 1880. szeptember 1. napján hatályba lépő a magyar büntető törvénykönyv a büntettekről és a vétségekről nevet viselő 1878. évi V. törvénycikkben (a továbbiakban: Csemegi-kódex) is megjelentek, ezzel megteremtve a szabályozás alapköveit. A törvény a gyermek fogalmát nem tartalmazta, az egyes tényállásoknál azonban rögzítésre került, hogy annak sértettje milyen életkorú gyermek lehet.

A szemérem elleni büntettek és vétségek fejezetben foglaltak szerint a megfertőztetés büntettét követte el az a férfi, aki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánnyal nemileg közösült. ¹⁸A törvényhez fűzött indokolás szerint tisztességes leánynak kellett tekinteni mindenkit, aki nem volt köztudomás szerint feslett, megromlott életű hölgy, ebben a körben egyéb bizonyításnak - így a leánygyermek tisztességét megállapítani hivatott orvosi vizsgálatnak - helye nem volt. ¹⁹

A kódex 247. §-a tartalmazza a csábítás törvényi tényállását, amely az életkor megjelölése nélkül biztosítja a környezetének kiszolgáltatott gyermekek védelmét. A törvényi tényállás szerint ezen cselekményt elköveti a szülő, aki törvényes vagy természetes nőgyermekét, mással nemi közösülésre,

¹⁷ *Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról*,
https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf, (letöltve 2025. február 4.)

¹⁸ 1878. évi V. törvénycikk 236. §

¹⁹ 1878. évi V. törvénycikk indokolása , indokolás a 224. §-hoz

úgyszintén az, aki a törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi, vagy természetelleni fajtalanság elkövetésére csábítja. Ugyanígy büntetendő volt annak a cselekménye is, aki a fenti cselekményre, a gyámságára vagy gondnokságára, nevelésére, tanítására, illetőleg felügyeletére bízott személyt csábította.

A törvénycikk XVI. fejezete a családi állásra vonatkozó büntettekről és vétségekről szólt, ebben a fejezetben volt megtalálható a családi állás ellen büntett, amelyet megvalósította az, aki valamely gyermeket más családba csempészett, kicserélt, elsikkasztott, eltitkolt, rendszerint járt helyre kitett, vagy bármely más módon családi állásától megfosztott, vagy ezen állását megváltoztatta. Súlyosabban minősült és akár 5 évig terjedő fegyházzal volt büntethető annak a cselekménye, aki azt nyereszkerdesi szándékból követte el.

Az ember élete elleni büntettekről és vétségekről szóló fejezetben pönalizálásra került annak az anyának a cselekménye, aki a házasságon kívül született gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli. Ezen cselekmény elkövetője 5 évig terjedő börtönnel volt büntethető, amely jóval enyhébbnek volt tekinthető a gyilkossági alapesettől, amely szankciója a halálbüntetés volt. A törvénycikk indokolása már utal arra - az egészen a 2000-es évekig és talán napjainkig fennálló - jogalkotói dilemmára, amely a gyermeki élet védelme és a szüléssel járó állapot befolyásoló hatásának figyelembevétele között kívánja megteremteni az egyensúlyt. A kódex ezen problémát akként oldotta fel, hogy a privilegizált eset kizárólag azon anyák által volt elkövethető, akik a gyermeket házasságon kívül születték, ezáltal a kor szelleme alapján megvetésnek, kiközösítésnek voltak kitéve, így a cselekmény elkövetésére valamelyest méltányolható okból kényszerültek.

Gyermekek kitétele elkövetése miatt volt büntetendő az a szülő, aki koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermekét félreeső, vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy olyan körülmények közt hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ. A cselekmény súlyosabban minősült eredményétől függően, így, ha a gyermek súlyos sérülést szenvedett, és akár 10 évig terjedő fegyházzal volt büntetendő, amennyiben annak halálát okozta. A jogszabály indokolása szerint, az alapeset enyhébb szankcionálásának a célja az volt, hogy a gyermekek kitétele gyakran a gyermek

megölésének alternatívája volt, így a büntetési tétel felemelése a gyermek megölésének okává válhatna.

Fontos, hogy ezen cselekmény elkülönült a személyes szabadságnak megsértése magánszemélyek által fejezetben található gyermekrablás büntetétől, amely éppen a szülője, gondnoka felügyelő hatalmából ragadta el a tizennégy éven aluli gyermeket, annak akarata ellenére, erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal. A cselekmény súlyosabban minősült, ha az elrabolt gyermeket koldulásra, más nyereszkesedési vagy pedig erkölcstelen célra használták és még súlyosabban, ha a gyermekén súlyos testi sértés, erőszakos nemi közöszlész vagy megfertőztetés követtett el. Ugyanezen minősítö körülmények merülhettek fel a fenti tényállástól eltérő leányrablás tényállásában. Az elkülönítés alapja az volt, hogy utöbbi cselekmény kizárólag tizennegyedik életévét be nem töltött leány sérelmére volt elkövethetö, a sértett beleegyezésével. A cselekmény tehát erőszak, illetve fenyegetés hiányában is tényállásszerű volt.

Időrendben a Csemegi-kódexet követte a kor szabálysértési törvénye, vagyis az 1879. évi XL. törvénycikk, amely a magyar büntetötörvénykönyv a kihágásokról címet viselte. Ezen törvény szerint bírság vagy elzárás kiszabásának volt helye, azzal a szülövel vagy nevelövel szemben, aki a kiskorú felügyeletével kapcsolatos kötelezettségét elhanyagolta és ezzel összefüggésben a kiskorú koldulását és csavargását előmozdította.

A gyermekek jogainak érvényesítését szolgálta a családbafogadásról és tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában hozott 1944. évi törvénycikk. Ezen jogszabály hozott létre olyan tényállást, amely a tartási kötelezettség megszegéséhez fűz büntetötjogi következményt. Aki a családi kapcsolaton vagy családbafogadási jogviszonyon alapuló eltartási kötelezettségét nem teljesítette, amennyiben mulasztásával az eltartásra jogosultat súlyos nélkülözésnek tette ki bűncselekményt követett el. Ugyancsak büntetendő volt, az is, aki az atyai hatalma vagy gyámsága alatt álló tizennyolc évesnél fiatalabb kiskorú nevelésére vonatkozó kötelességét nem teljesítette, ezáltal a nevelésre szoruló erkölcsi züllésnek kitéve.

2.2. Az 1961. évi V. törvény

A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények szabályozásához kapcsolódóan - még az új büntető anyagi jogi kódex hatályba lépését megelőzően - kibocsátásra került a fiataalkorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról szóló 1954. évi 23. törvényerejű rendelet, melynek értelmében bűncselekményt követett el az a gyermek tartására, nevelésére, illetőleg gondozására köteles személy, aki kötelességét nem teljesítette, vagy azt a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon elhanyagolta és ennek közvetlen következményeként a gyermek életét, egészségét, testi vagy szellemi fejlődését súlyosan veszélyeztette, valamint súlyos nélkülözésnek tette ki. Szankcionálhatóvá vált annak a cselekménye is, aki a gyermek bűnelkövetésének döntő mértékben okozójává vált.

Fontos állomása volt a szabályozásnak továbbá a tartási és gondozási kötelezettség teljesítésének büntetőjogi védelméről szóló 1958. évi 21. törvényerejű rendelet, amely a kiskorú testi, szellemi, illetve erkölcsi fejlődésének minden jellegű veszélyeztetését büntetni rendelte.

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény XV. fejezete két címre bontva tartalmazta a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket is. A törvény túlnyomórészt a korábbi évtizedekben megalkotott tényállásokat tartalmazta, a Csemegi-kódexhez képest azonban jelentős változás volt, hogy a gyermeki sértettek megjelölése az életkorukra való utaláson túl általánosan a kiskorú kifejezés használatával történt.

A család és az ifjúság védelmét célzó I. címben található tényállások vonatkozásában a korábbi szabályozáshoz képest novumot jelentett, hogy a törvény büntetni rendelte a kiskorú elhelyezésének megváltoztatását, tehát annak a cselekményét, aki hatósági határozat alapján elhelyezett kiskorút attól, akinél a hatóság elhelyezte, annak beleegyezése nélkül elvisz, avagy a kiskorút elrejt vagy eltitkolja, és ezen a hatósági határozat végrehajtását meghiúsítja.²⁰

²⁰ A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 273. §

A törvényben megjelent továbbá - az 1952-ben kiadott Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállításában kialakított koncepciót követve - az ifjúság elleni büntett. Ezen tényállás leginkább a mai kiskorú veszélyeztetésével azonosítható, ugyanis azon a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személyeket rendelte büntetni, akik a kiskorú testi, szellemi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztetik. Súlyosabb büntett hiányában ugyanígy volt büntetendő annak a nagykorú személynek a cselekménye is, aki a kiskorút büntett elkövetésére vagy züllött életmód folytatására rábír vagy rábírní törekszik.

A fejezet II. címében volt megtalálható a nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül a megrontás, amely kizárólag akkor valósult meg, ha a sértett az elkövetés idején nem töltötte be a 14. életévét, míg a kerítés és a természet elleni fajtalanság minősített esetét merítette ki, aki a cselekményét 20. életévét be nem töltött sértett sérelmére követte el.

2.3. Az 1978. évi IV. törvény

A Magyar Büntetőtörvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény XIV. fejezete szabályozta a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket. A fejezethez fűzött miniszteri indokolás szerint a fejezet rendelkezései védik a házasság és a család intézményét, az ifjúság fejlődését, valamint a nemi kapcsolatoknak a társadalomban kialakult és elfogadott rendjét, a fejezetben foglalt tényállások pedig e két témakörnek megfelelően két külön címre oszlottak.

A több mint száz módosításon áteső és több mint harminc éven át hatályban lévő kódex a gyermekek védelmét célzó tényállások körében is jelentős változásokon esett át, ezek közül igen jelentős volt a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény által bevezetett változás, amely az újszülött megöléséhez kapcsolódott.

A törvény egyrészt az emberölés tényállását tartalmazó, a régi Btk. 166. §-ának (2) bekezdését új i) ponttal egészítette ki, ekként az emberölés minősített eseteként rendelte büntetni, ha az emberölést tizennegyedik életévét be nem töltött személlyel szemben követik el. Másrészt a törvény a régi Btk.-

t új 166/A. §-sal egészítette ki, az emberölés új, enyhébben minősülő alakzataként vezette be az újszülött megölése bűncselekményt.

Bár a régi Btk. a hatályba lépésekor - az 1961. évi V. törvénnyel egyezően - az emberölésnek ezt az enyhébben minősülő esetét nem tartotta fenn, figyelemmel arra, hogy a Csemegi-kódex megalkotása idején fennállt viszonyokhoz képest a nők társadalmi helyzetében, a házassági köteléken kívül született gyermek jogállásában, a társadalmi és gazdasági viszonyokban alapvető változások alapján ez nem látta indokoltnak, az 1998. évi LXXXVII. törvény által hatályba léptetett módosítással a jogalkotó helyt adott annak a kialakult ítélkezési gyakorlatnak, amely az ilyen bűncselekményeket a szülő nő pszichés állapotára tekintettel általában enyhébben ítélte meg a többi emberölési ügynél. Ezzel egyidejű jogalkotói cél volt a gyermekek életének fokozott védelme, amely az emberölés új minősített esete bevezetésének indokául szolgált.²¹

Ez a szabályozási koncepció azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi II. törvény hatályon kívül helyezte az újszülött megöléséről rendelkező tényállást. A jogalkotó ezzel kívánta orvosolni azt a problémát, amely egyes - a többszörösen súlyosabban minősülő emberölés megállapítását is megalapozó - elkövetési magatartások értékelhetőségét lényegében megakadályozta, ha a szülő nő az újszülött sérelmére a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után követte el ilyen módon az emberölést.

A korábbi törvénykönyvvel egyezően továbbra is büntetendő volt a családi jogállás megváltoztatása, a kiskorú tartózkodási helyének jogellenes megváltoztatása, illetve a tartási kötelezettség megszegése. A legutóbbi tényálláshoz kapcsolódó legjelentősebb változás az volt, hogy a törvény a terhelt által a tartási kötelezettségének a büntetőeljárás során történő teljesítése esetén lehetővé tette az eljárás megszüntetését, emellett a súlyos nélkülözést okozó esetekben is lehetővé tette a büntetés korlátlan enyhítését.

²¹ Miniszteri indokolás a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvényhez

A régi Btk. már a hatályba lépésekor büntetni rendelte az előző törvénykönyvben ifjúság elleni bűntettben rögzített elkövetési magatartásokat, a bűncselekmény neve pedig kiskorú veszélyeztetésére változott. A lehetséges elkövetői kör a 2005. évi XCI. törvény alapján kibővült, a kiskorú gondozására, nevelésére vagy felügyeletére köteles személynek kellett tekinteni a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt, abban az esetben, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él.

A 2009. évi CXXXVI. törvény a törvényszöveget akként módosította, hogy a bűncselekményre történő rábírás, illetőleg rábírní törekvés mellett a kiskorút szabálysértés elkövetésére rábíró, illetve rábírní törekvő magatartása is büntetendővé vált.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény a kiskorú testi, értelmi és erkölcsi veszélyeztetése mellett az érzelmi veszélyeztetést is büntetni rendelte. A jogalkotó ezzel a módosítással kívánt megfelelni azon nemzetközi elvárásnak, amely a gyermekek érzelmi kiegyensúlyozottságának, a fenyegetéstől, szidalmazástól mentes környezet biztosításának egyre nagyobb hangsúlyt tulajdonított.

Ennek a tényállásnak a keretei között volt büntetendő a régi Btk. 1995²²-ös, majd 1998²³-as módosítása alapján annak a nagykorú személynek a cselekménye, aki kiskorúval kényszermunkát végeztetett, valamint a 2005. évi XCI. törvény hatályba lépését követően az is, aki bírósági vagy hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú, illetőleg a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is akadályozta.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény kodifikálta a tiltott pornográf felvétel készítésének tényállását, amelyet az audiovizuális eszközök elterjedése tett szükségessé. Felelősségre vonásra került az, aki kiskorú személyről pornográf video-, film- vagy fényképfelvételt, vagy ilyen képfelvételeket, illetőleg más módon előállított pornográf

²² 1995. évi XCI. törvény

²³ 1998. évi LXXXVII. törvény

képfelvételt vagy képfelvételeket megszerzett, tartott, kínált, átadott, ilyet készített, forgalomba hozott, azzal kereskedett, illetve az is, aki azt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tette. A törvényi tényállást a 2007. évi XXVII. törvény, valamint a 2009. évi LXXX. törvény is módosította, amely nyomán elkülönültek a birtokló és a terjesztői magatartások, az előbbiek enyhébb, míg az utóbbiak szigorúbb megítélés alá estek, büntetőjogi felelősségre vonásnak volt helye továbbá azzal szemben is a kiskorút a pornográf felvételen szereplésre felhívta. Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő, aki pornográf műsorban szerepeltette a kiskorút, és az is, aki ehhez, továbbá a pornográf felvétel készítéséhez, terjesztéséhez szükséges anyagi feltételeket biztosította.

A kizárólag gyermekek sérelmére elkövethető bűncselekmények mellett a kiskorú sértett, mint minősítő körülmény is több helyen megjelent a régi Btk.-ban. Például a korábban már hivatkozott 2012. évi LXII. törvény hatályba lépését követően az öngyilkosságra rábírás minősített esetét valósította meg az, aki tizenharmadik életévét be nem töltött személyt vett rá öngyilkosságra vagy ennek elkövetéséhez segítséget nyújtott, de csak akkor, ha az öngyilkosságot megkísérelték vagy elkövették. Fontos megjegyezni, hogy ez csak a tizenharmadik életévüket betöltött sértettek vonatkozik, hiszen ezen életkor alatt ugyanezen cselekmény már emberölésnek minősült.

Ezentúl az emberkereskedelem, valamint a személyi szabadság megsértése is súlyosabban minősült, ha az kiskorú személyt sértett.

A nemi erkölcs elleni bűncselekmények cím alatt rögzített bűncselekmények elsődlegesen a nemi élet szabadságának védelmére szolgáltak, ugyanakkor több tényállásban is megjelenik a gyermekek egészséges szexuális fejlődésének védelme, mint jogalkotói cél.

A megrontás kizárólag tizenharmadik életévét be nem töltött személy sérelmére, a vele való közösülés vagy fajtalankodás útján volt elkövethető. Súlyosabban minősült a megrontás, ha a sértett és elkövető között valamilyen hatalmi-befolyási viszony állt fenn, így, ha a sértett az elkövető hozzátartozója, nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy volt. Ezt a bűncselekményt

követte el az is, aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt mással közösülésre, fajtalankodásra rábírt, valamint aki erre törekedett.

Az erőszakos közösülés, valamint a szemérem elleni erőszak súlyosabban minősült, ha az elkövető tizenkettedik életévét be nem töltött sértettet kényszerített erőszakkal, avagy az élet vagy testi épség ellen irányuló közvetlen fenyegetéssel közösülésre, fajtalanságra vagy ezek eltűrésére.

Kiemelendő, hogy ezen bűncselekmények alapesete a fenyegetés, illetve erőszak elmaradása esetén is megvalósult, hiszen a törvény a fejezethez tartozó értelmező rendelkezésekkel a 12 éven alulit védekezésre képtelennek rendelte tekinteni, így a megrontás sértettje is csak ezen életkort betöltött személy lehetett.

Az 1993. évi XVII. törvény a Btk.-t akként módosította, hogy amennyiben az elkövetés kiskorú érdekeit is sértette, súlyosabb büntetés volt kiszabható a kerítés elkövetőire is, tehát azokra, akik a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt haszonszerzési céllal szereztek másnak közösülés vagy fajtalankodás céljából. Ugyanezen törvény alapján az üzletszerű kéjtelgés elősegítésének minősített esetét valósította meg, aki olyan bordélyházat tartott fenn, vezetett vagy biztosított annak működéséhez anyagi eszközöket, ahol tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytatott üzletszerű kéjtelgést.

Fontos szót ejteni az ifjúság, mint az egyik legkönnyebben befolyásolható társadalmi réteg érdekeit egyre nagyobb mértékben sértő kábítószerekkel kapcsolatos bűncselekményekről.

A jogalkotó a társadalmi problémát észelve a 2003. évi II. törvénnyel módosította a visszaélés kábítószerrel elnevezésű bűncselekményt és büntetni rendelte azt a tizennyolcadik életévét betöltött személyt, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával kábítószerrel terjesztett, előállított megszerzett vagy tartott, az országba behozott, onnan kivitt vagy ország területén átvitt. Súlyosabb büntetési tétel tartozott a kiskorú személy felhasználásával történő „terjesztő” jellegű magatartásokhoz, így a kereskedelemhez és forgalomba hozatalhoz. Minősítő körülményként került meghatározásra az oktatási, köznevelési intézmény területén, illetve annak

közvetlen közelében történő elkövetés. Bűncselekménnyé lett továbbá a kiskorú részére kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetőleg szer kóros élvezetéhez való segítségnyújtás, vagy ilyen személy kóros élvezetre rábírni törekvése.

3. A hatályos szabályozás

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2013. július 1. napján lépett hatályba. A Btk. újításai közé tartozott, hogy a régi Btk. a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekményeket tartalmazó fejezetét ketté bontotta a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekményekre, illetve a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekményekre. A tanulmány következő részében részletesen be kívánom mutatni az ezen fejezetekbe tartozó bűncselekményeket, előtte pedig néhány gondolatot kívánok fűzni azon a Btk.-ban található törvényi tényállásokhoz, ahol a sértett kiskorúsága, mint minősítő körülmény szerepel.

Az egyes tényállásoknál az alábbiakban utalok a Btk. hatályba lépése óta bekövetkezett leglényegesebb változásokra, azonban általános jelleggel is fontosnak tartom megjegyezni, hogy a büntető törvénykönyv ezen fejezetei számos módosításon mentek át, jellemzően olyan módosító jogszabályok által, amelyek a gyermekeket érintő jogintézményeket átfogóan változtatták meg. Ezek közül talán a legmarkánsabb változásokat a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény, a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény és a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény vezette be.

3.1. A kiskorúság, mint minősítő körülmény

A Btk. több fejezetében is találhatunk olyan tényállásokat, amelyeknél a sértett kiskorúsága, vagyis a tizennyolcadik életév be nem töltése, mint minősítő körülmény szerepel.

A gyermeki élet fokozott védelme, illetve a gyermekek kiszolgáltatottsága, ellenálló és védekező képességük korlátozottsága okán az emberölés minősített esetét valósítja meg az, aki tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket megöl. A jogalkotó azáltal, hogy a védekezésre képtelen sértett sérelmére elkövetést és a tizennegyedik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetést egymástól elkülönítette, egyértelművé tette, hogy a gyermekeket pusztán életkorukból eredően is fokozott védelem illeti meg.

A hatályos törvény sem tartalmaz az újszülöttet megölő szülő nő cselekményét enyhébb elbírálás alá vonó tényállást, csakúgy, ahogyan azt a régi Btk. sem tette a 2003. évi II. törvény által bevezetett módosításokat követően. A társadalmi normák napjainkban már eltávolodtak azon évtizedekkel ezelőtti előítéletektől, amelyekkel a házasságon kívül gyermeket vállaló nőknek kellett szembenézniük. Fontos megjegyezni azt is, hogy a nem kívánt gyermek biztonsága, illetve egészsége örökbeadása, valamint az egészségügyi intézményekben újszülöttmentő program keretein kihelyezett és teljesen anonim módon használható inkubátorok igénybevételével is biztosítható. A büntetéskiszabás körében kerülhet értékelésre az, hogy a szülő nő esetleg nehéz körülmények között, kilátástalan, súlyos válsághelyzetben hozta világra a gyermekét, illetve, hogy őt cselekményében a szüléssel járó különleges állapot mennyiben befolyásolta.²⁴

Emberölést követ el az is, aki a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket bír rá öngyilkosságra, ha a gyermek a rábírás hatására valóban öngyilkos lesz. Napjaink digitális világában a gyermekeket könnyen érhetik az egészséges fejlődésükre negatívan ható behatások, amelyek korlátozása igencsak nehézkes. 2017-ben vált világszerte ismertté az elsősorban tinédzsereket célzó Kék Bálna Mozgalom, amelyben a résztvevőknek 50 öncsonkító, önbántalmazó feladatot kellett teljesíteniük, amelyek közül az utolsó és a játék „megnyerését” jelentő feladat az öngyilkosság volt. A ORFK 2017. április 3. napján szolgálati közleményben tudatta, hogy Magyarországon a mozgalomhoz köthető esetről nem érkezett bejelentés, azonban buzdította a szülőket arra, hogy fokozott figyelemmel kísérjék a gyermekek online jelenlétét.²⁵

²⁴ Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: *Büntetőjog II. - Különös Rész*, Budapest, Hvg-Orac (2016) 98.

²⁵ <https://www.police.hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/aktualis/a-biztonsagos-internethasznalatrol>

Fontos megjegyezni, hogy amennyiben a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikát nem a fent leírt elkövetési magatartás nem az emberölés, hanem az öngyilkosságban való közreműködés törvényi tényállásába illeszkedik.

Az egészséget veszélyeztető bűncselekményekről szóló fejezetben is találhatunk a gyermekek fokozott védelmét célzó tényállásokat. A tizennyolcadik életévét be nem töltött személyek általában befolyásolhatóbbak, emellett a cselekményeik lehetséges következményeit nem feltétlenül mérik fel.

Mind a Gyermejjogi Egyezményben, mind az ENSZ Kábítószer Egyezményben ²⁶ foglalt előírásokat is teljesítette a jogalkotó akkor, amikor súlyosabban rendelte büntetni annak a cselekményét, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek kábítószerrel átad, kínál, ilyen személy felhasználásával kábítószerrel forgalomba hoz vagy azzal kereskedik. Azonos megítélés alá esik annak tizennyolcadik életévét betöltött személynek a cselekménye is, aki ezen elkövetési magatartásokat oktatási, köznevelési, gyermekjóléti vagy gyermekvédelmi feladatok ellátására rendelt épület területén, vagy annak közvetlen környezetében követi el.

A minősített esetek azonosan alakulnak a kábítószer birtoklásának tényállása vonatkozásában is, súlyosabban minősül tehát annak a cselekménye, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával kábítószerrel termeszt, előállít, megszerez vagy tart, az ország területére behoz, onnan kivisz, azon átszállít.

Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény 2014. január 1. napján lépett hatályba, ezt követően tartalmazza a Btk. a mai formájában az új pszichoaktív anyaggal visszaélést, amelynek szabályozását a jogalkotó a kábítószerrel elkövetett bűncselekmények mintájára alakította ki, így a fent ismertetett koncepció szerint minősülnek súlyosabban a kiskorúak sérelmére elkövetett cselekmények.

²⁶ az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószer és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi L. törvény

A fejezetben rögzített bűncselekményekkel egy helyen találtam indokoltnak ismertetni az általam választott téma szempontjából különös jelentőséggel bíró kóros szenvedélykeltést, amely a többi - az egészséget veszélyeztető fejezetben rögzített - bűncselekménytől eltér abban, hogy ezt csak tizennyolcadik életévét betöltött alany követhet el tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alany sérelmére. A Btk. az önálló tényállásként történő szabályozással visszatért a 2003. előtti szabályozáshoz, kiemelve a kiskorúak egészsége védelmének és kábítószer-fogyasztóvá válásuk megelőzésének fontosságát.²⁷

A tényállás tehát az egészséget veszélyeztető bűncselekmények fejezetben található, azonban jogi tárgya a kiskorúak erkölcsi fejlődésének, egészségi állapotának megóvásához fűződő társadalmi érdek.²⁸ A cselekményt megvalósítja az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik évét be nem töltött személyt kábítószernek nem minősülő, kábító hatású anyag vagy szer kóros élvezetére rábír, vagy erre, vagy kábítószer fogyasztására rábírní törekszik.

Ezen tényállás keretein belül büntetendő annak a cselekménye is, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek a kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetve szer kóros élvezetéhez segítséget nyújt, feltéve, hogy súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

A kábító hatású anyag fogalmát a Btk. nem tartalmazza, bármely anyagot érthetjük alatta, amely nem minősül kábítószernek, vagy új pszichotróp anyagnak azonban bódulatot okoz. Így ebbe a körbe tartoznak az oldószerek, ragasztók, festékek, amelyeknek a káros célból történő fogyasztása, illetve inhalálása sajnos a fiatalok körében igen elterjedt. A tényállásban rögzített elkövetési magatartások a rábírás, illetve rábírní törekvést, amelyek lényegében eredményes, illetve eredménytelen felhívást jelentenek. A segítségnyújtás esetén a passzív alanyban már kialakult a kábító hatású anyag, illetve szer élvezetére irányuló szándék, s az elkövető ehhez nyújt bűnsegédi jellegű magatartást, amely lehet passzív magatartás is, tehát a megakadályozás kötelezettség ellenében történő elmulasztása is. Fontos megjegyezni, hogy mivel ezen elkövetési magatartás szubszidiárius jellegű, nem ezen bűncselekmény, hanem a súlyosabb, kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetése miatt

²⁷ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezőlaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor : Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest (2020) online verzió:

<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/20/id/A13Y1369.KK/ts/20200215/lr/chain14402/>, (letöltve: 2025. február 4)

²⁸ Blaskó Béla, Madai Sándor, Pallagi Anikó, Polt Péter, Schubauer László: *Büntetőjog Különös Rész I.*, Budapest-Debrecen, Rejtjel Kiadó (2015) 106.

vonható felelősségre az a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességének a súlyos megszegésével nyújt segítséget a rábízott kiskorúnak és ezzel testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyezteti.²⁹

A fejezetben található tényállások közül érdemes még szót ejteni a teljesítményfokozó szerrel való visszaélésről is, hiszen ennek is a minősített esete valósul meg, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy felhasználásával követik el, vagy eredményeként ilyen személy jut tiltott szerhez. A kóros szenvedélykeltés tényállásában rögzített elkövetési magatartásokhoz hasonlóan, a gyermekek teljesítményfokozó szer használatára történő rábírása, valamint az ehhez való segítségnyújtás is bűncselekmény.

A Btk. emberi szabadság elleni bűncselekményekről szóló XVIII. fejezetében is találhatunk a gyermekek védelme szempontjából releváns tényállásokat. Az emberrablás elkövetőjének cselekménye súlyosabban minősül, ha azt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követi el és akár életfogytig tartó szabadságvesztés is kiszabható, ha a passzív alany a tizennegyedik életévét sem töltötte be.

A személyi szabadság megsértése is súlyosabban minősül, ha a sértett a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. Az ilyen sértettel szembeni elkövetéshez további minősítő körülmények kapcsolódhatnak, így az aljas indokból vagy a sértett sanyargatásával történő elkövetés.

Már a rabszolgaság eltörléséről szóló Genfi Egyezményt kiegészítő New Yorki Egyezmény - amely hazánkban az 1958. évi 18. törvényerejű rendelettel lett kihirdetve - is tartalmazta, hogy fel kell számolni minden olyan jellegű intézményt vagy gyakorlatot, amely során szülő vagy gyám gyermekét harmadik személynek munkája kizsákmányolása céljából átadja.³⁰ Az ilyen jellegű cselekmények napjainkban is bűncselekménynek minősülnek, azonban a szankcionálás módja az elmúlt években jelentős változásokon ment keresztül.

²⁹ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezölaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

³⁰ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezölaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor im.

A Btk. hatályba lépésekor a fejezetben elkülönült az emberkereskedelem, valamint a kényszermunka tényállása. Az emberkereskedelem a közelmúltban kialakult népvándorlás következtében a nemzetközi figyelem középpontjában is állt. A gyermekkereskedelem egyes olyan térségekben, ahol a gazdasági, szociális és jogi keret adott a gyermekprostitúció iránti kereslethez, nem ismer határokat.³¹ Az emberkereskedelem súlyosabban minősült, ha azt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére és még súlyosabban, ha tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére követték el. Mindkét minősített esethez további, a törvényben rögzített speciális célzat, motívum, elkövetési mód, vagy eredmény társulhatott, amely még súlyosabb büntetés kiszabását tette lehetővé.

A kényszermunka minősített esetét valósította meg egészen az emberkereskedelem áldozatainak kizsákmányolása elleni fellépés érdekében szükséges törvények módosításáról szóló 2020. évi V. törvény 2020. július 1-ei hatályba lépéséig az, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt annak kiszolgáltatott helyzetét kihasználva, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel munkavégzésre kényszerít, a cselekmény egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő.

Az imént hivatkozott törvény azonban az emberkereskedelem és kényszermunka tényállását egy tényállássá olvasztotta, a kiszabható szankciókat pedig szigorította. A törvény indokolása szerint a módosítás célja a fiatalok személyek megóvása a szexuális kizsákmányolással szemben. Az újonnan megalkotott tényállás első alapesete változatlanul hagyta a korábbi emberkereskedelemként ismert elkövetői magatartásokat, a második alapeset elkövetési magatartásaiba kerültek beépítésre a kizsákmányolási célú emberkereskedelem releváns elkövetési magatartásai, ezentúl pedig egyszerűbbek és átláthatóbbak lettek az emberkereskedelem minősítő körülményei, kriminalizálásra kerültek továbbá az emberkereskedelem áldozatainak munkáját és más tevékenységét kihasználó magatartások.

³¹ Kállai Krisztina: *Az emberkereskedelem kiskorú áldozatait érintő kizsákmányolás sajátosságai*, <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/az-emberkereskedelem-kiskoru-aldozatait-erinto-kizsakmanyolas-sajatossagai-864>, (letöltve: 2025. február 4)

A gyermekek érdekeinek védelmét továbbra is biztosítja, hogy a tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett cselekmény valamennyi elkövetési magatartás vonatkozásában súlyosabban minősül, míg a tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetés a legsúlyosabb esetekben életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásával szankcionálható.

3.2. A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények

A fejezethez fűzött miniszteri indokolás szerint a bűncselekmények az elkövetési magatartások súlyossága szerinti osztályozásnak megfelelő sorrendben kerültek rögzítésre, azzal, hogy előbb a gyermekek sérelmére, azt követően pedig a család intézményét sértő magatartások szerepelnek. Ugyanitt találhatunk utalást arra, hogy a jogalkotó tudatosan használja a kiskorú valamint tizennyolcadik életévét be nem töltött személy megjelöléseket, ekként pedig - a nemzetközi egyezményeknek is megfelelően - biztosításra került azt, hogy utóbbi tágabb körben azon személyek is büntetőjogi védelmet élvezzenek, akik ugyan a tizennyolcadik életévüket nem töltötték be, azonban házasságkötéssel nagykorúvá váltak. A fejezet átfogó, koncepcionális változáson nem ment keresztül a Btk. hatályba lépése óta, azonban az egyes tényállásokhoz kapcsolódó módosításokra az alábbiakban kívánok utalni.

3.2.1. Kiskorú veszélyeztetése

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény szankcionálása a magyar jogrendszerben nem előzmény nélküli, komoly múltra vezethető vissza. A tényállás alapjai egészen a népiskolai közoktatásról szóló 1868. évi XXXVIII. törvénycikkig, illetve az 1876. évi XIII. törvénycikkig vezethetőek vissza, amelyek büntetni rendelték azt a szülőt, aki a gyermekét az iskolából visszatartotta. A korábban már hivatkozottak szerint, a Csemegi-kódex tartalmazta a gyermekkitétel tényállását, míg az 1879. évi XL. törvénycikk már a maihoz elveiben egészen hasonló tényállást tartalmazott, hiszen szankcionálni rendelte azokat a szülőket is, akik a kiskorúak felügyeletével kapcsolatos kötelességeiket elhanyagolták vagy a kiskorúak koldulását, csavargását elősegítették. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 274. §-ában pedig megjelent a kiskorú veszélyeztetésének közvetlen elődje, az ifjúság elleni bűntett. Ezen cselekmény miatt volt

büntethető az a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki a kiskorú testi, szellemi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztette. Az 1978. évi IV. törvény pedig már a maival azonos néven tartalmazta a tényállást, túlnyomórészt azonos tartalommal. A tényállás a 2009. évi CXXXVI. törvényben foglaltak szerint akként egészült ki, hogy büntetendő volt az a felnőtt is, aki szabálysértés elkövetésére bírta rá vagy törekedett rábírní a kiskorút. 2012. június 29. napja óta pedig nem csak a testi, értelmi, erkölcsi hanem érzelmi fejlődés veszélyeztetése is bűncselekmény.

A Btk. 208.§ (1) bekezdése szerinti cselekmény kizárólag kiskorú sértett sérelmére valósítható meg, és elkövetője csak olyan személy lehet, aki a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles.³² A törvény megfogalmazása szerint ilyen személy a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársa, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülő, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él. A gondozási és felügyeleti kötelezettségen a gyermekek testi fejlődésének biztosítását, folyamatos ellenőrzésüket kell érteni, ezek a kisebb vagy sérült gyermekeknél hangsúlyosabbak. A nevelésnek tekinthető értékadó, fejlesztő tevékenység pedig a nagyobb gyermekek vonatkozásában lesz egyre fontosabb.

A cselekmény akkor lép be a kriminalitás színterére, ha mind minőségi, mind mennyiségi szempontból eléri a tényállásban foglalt határokat.³³ Tehát, a cselekmény elkövetéséhez szükséges kötelezettségszegés, amely lehet tevés vagy mulasztás is, csak abban az esetben lesz tényállásszerű, ha az kellően súlyos. A törvény azonban a súlyos kötelezettségszegés fogalmát nem határozza meg, így joggal merül fel a kérdés, hogy mi az, ami súlyos? Az elkövetési magatartás leírására használt ezen fordulat évtizedek óta változatlan, annak ellenére, hogy a gyermekekkel szembeni hozzáállás és társadalmi környezet folyamatosan változik. Néhány évtizede például társadalmilag elfogadott volt a gyermekek testi fenyítése az iskolában, napjainkban azonban ez már elképzelhetetlen. A megoldást az jelenti a feltett kérdésre, hogy a tényállás egy keretdiszpozíció, amely azt jelenti, hogy a nevelési, gondozási, felügyeleti kötelezettség tartalma különböző jogszabályokból, illetve erkölcsi szabályokból, szokásokból, köztudomású elvárásokból ismerhető meg, tehát ezek az idő

³² Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévy Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika (2016). *Magyar büntetőjog - különös rész [Digitális kiadás.]* Budapest: Wolters Kluwer Kft.. Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/wk79mbkr_59_p1#wk79mbkr_59_p1 (2024. november 13.)

³³ Balogh Anna: *Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében- különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre - II. rész, Ügyészek Lapja 2018/6. 38. o ,*

előrehaladtával változhatnak.³⁴ A három kötelezettség jelentkezhethet egyszerre is, vagy egymagában például a gyermek felügyeletét rövid időre biztosítani önként vállaló személy oldalán is. A kötelezettségzegés súlya nem csupán magától a cselekménytől, hanem a többi tényezőtől, így a sértett életkorától, személyiségétől is függ. Iskolapéldája ennek, hogy nem mindegy, hogy a szülő egy csecsemőt, óvodáskorú, vagy tinédzserkorú gyermeket hagy néhány óra erejéig magára. A kötelezettségzegés súlyát befolyásolja, hogy mennyiben alkalmas arra, hogy a kiskorút érintő veszélyhelyzetet kialakítsa. A csecsemőnél a veszélyeztetés sokkal inkább megállapítható adott esetben, mint egy kamasznál. Ennek az ellentéte például az az eset, amikor a szülő erkölcsi romlásnak teszi ki a gyermekét előtte bűncselekményt elkövetve, amely az ebből szinte semmit sem érzékelő csecsemőt kevésbé veszélyezteti, mint az erre fogékony idősebb gyermeket.

A bűncselekmény különböző elkövetési magatartásokkal is megvalósítható, amelyeket csoportosíthatjuk aszerint, hogy a gyermekbántalmazás mely típusát valósítják meg. Először is fontos, hogy leszögezzük, hogy a gyermekbántalmazás alatt nem csak a fizikai bántalmazást kell értenünk, hanem ez magába foglalja a fizikai, érzelmi bántalmazás valamennyi formáját, a szexuális bántalmazást, elhanyagolást, hanyag bánásmódot, a gyermek kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolásának valamennyi formáját. Ezek a magatartások a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának sérelmét eredményezik. Mulasztással is elkövethető a cselekmény, amennyiben a gyermek szükségletei nincsenek kielégítve, illetve károsodásoktól való védelme nincsen biztosítva.

A gyermek fizikai bántalmazása lehet ütés, rázás, mérgezés, fulladás vagy akár a kellő gondossággal elkerülhető baleset, amely a gyermek sérüléséhez, halálához vezet. Érdekes pszichológiai jelenség a Münchausen-by-proxy szindróma, amely következtében a szülők az egészséges gyerekeket betegnek beállítva, esetleg saját maguk által keltett betegségek következtében folyamatos, szükségtelen orvosi beavatkozásoknak, kezeléseknak vetik alá. Ennek nagyon komoly esete valósult meg a közelmúltban az Amerikai Egyesült Államokban, amikor egy édesanya az egyébként egészséges gyermekét 7 éves korától kezdve kötelezte, hogy kerekesszéket használjon, haját pedig kopaszra vágta. A gyermeket

³⁴ Balogh Anna: A szülői feladatokból eredő kötelességek megszegése súlyosságának megítélése, Budapest, Ügyészek Lapja, 2015/6., 31.

folyamatos orvosi kezeléseket vetette alá, amelyeknek az általa kitalált tüneteken kívül semmi alapja nem volt. A lánygyermek 18 éves korára eltávolították a nyálmirigyeket, a kerekesszék használatától izmai sorvadni kezdtek, szondás táplálásra szorult, fogait szinte mindet eltávolították.

³⁵Az ügyben fordulat akkor következett be, amikor a gyermek egy online chat szobában megismerkedett egy fiatalemberrel, akinek a közreműködésével az őt addig elnyomásban tartó édesanyját megölte. A történet „jó” példája annak is, hogy mit vált ki egy gyermekből a sanyargatás és abúzus, láthatjuk, hogyan válhat az áldozat elkövetővé.

Adott esetben problémát jelenthet annak megállapítása, hogy a testi fenyegetés, mint nevelési eszköz már bántalmazásnak tekinthető-e. A válasz nagyban függ a társadalmi fejlettségtől, helyi szokásoktól. Az a szülő, akit magát is testi fenyegetéssel neveltek, nagyobb eséllyel fog ő maga is, akár jobb eszköz hiányában, ugyanehhez a módszerhez folyamodni. A Csemegi-kódex a könnyű testi sértés kapcsán még büntethetőséget kizáró okként tartalmazta, hogy nem vonható felelősségre a „házi fegyelemre jogosult személy”, ha a cselekményt „annak gyakorlatában követte el”. Ennek ellenére, hogy ezt a büntethetőséget kizáró okot hatályon kívül helyezte a kódex III. büntető novellája, ezen gondolkodásmód a mai napig nem kopott ki teljesen. A kor előrehaladtával egyre szűkül ugyan a fegyelmezési jog tartalma, azonban a gyakorlatban egyes esetekben a mai napig a házi fegyelmi jogra hivatkozással mentesülnek a szülők a felelősségre vonástól. A testi sértést megvalósító cselekmény tekintetében ez már nem alkalmazandó, azonban a tetteges becsületsértés, így például egy szülői pofon, amennyiben nevelési célzattal történik még úgy tűnhet, hogy megengedett lehet. Semmiképpen sem mentesül a felelősség alól az elkövető, ha a rendszeres és folyamatos megalázás, valamint az akár önmagában nem durva testi bántalmazás, már pszichológiai tüneteket, így például szorongást vált ki, ebben az esetben a cselekmény fegyelmezési célzata már közömbössé válik.

A Gyvt. alapelveként rögzíti, hogy a gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. Hasonló követelményeket támaszt az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye is, amely alapján semmilyen mértékben nincs helye a gyermekekkel szembeni legalizált erőszaknak.

³⁵ Elisabeth Lewis: *Care gone wrong: Bad Moms, Fake Disabilities and Imagined Illnesses*, https://www.researchgate.net/publication/321533507_Care_Gone_Wrong_Bad_Moms_Fake_Disabilities_and_Imagined_Illnesses (letöltve: 2024. november 14.)

A gyermekkel szemben tehát napjainkban, nevelési célzattal, legálisan kizárólag személyi szabadság megsértése alkalmazható, például szobafogság.³⁶ Minden egyéb már jogellenesnek tekintendő, annak ellenére, hogy a társadalom egy része a fizikai fenytést még elfogadhatónak tartja, ha az okkal történik. A helyzetre megoldást jelenthet a szülők és jövendő szülők számára tájékoztatók, tréningek tartása ahol több, modernebb, pozitív megerősítésen alapuló módszert is elsajátíthatnak.

A pedagógusok fegyelmezési jogköre még szűkebb, hiszen, amit egy szülőtől még elfogadhatónak ítélt a társadalom, az már egy tanártól nem férhet bele. Ezt a Gyvt.-vel egyező tartalommal, elvi éllel mondja ki a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 46. § (2) bekezdése, amely szerint a gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenytésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Lelki, érzelmi bántalmazás körébe tartozik a gyermek érzelmi elhanyagolása, zsarolása, szidalmazása, megalázása, megszégyenítése, a gyermek elhagyással, veréssel való fenyegetése, traumatizáló eseményeknek való kitétele. Érdekes kérdéseket vethet fel, hogy a gyermekek egyre gyakrabban találják magukat elfajult családjogi viták és ebből kialakuló perek középpontjában, ahol amolyan mellékhatásként vannak súlyos lelki megpróbáltatásoknak kitéve, annak ellenére, hogy a szülők szándéka alapvetőleg nem erre irányul. Előfordulnak olyan szélsőséges a gyermekek egészséges fejlődését sértő esetek, amelyek a szülő büntetőjogi felelősségének megállapítását teszik lehetővé.

37

A szexuális bántalmazás körébe beletartozik milyen olyan cselekmény, amivel az arra életkoránál, fejlettségénél fogva felkészültnek nem tekinthető gyermeket szexuális aktivitásba vonják. Ez történhet a gyermek előtt szexuális cselekmény végzésével, helyteleníthető szexuális viselkedési módokra ösztönzéssel, a pornográf anyagok gyermekkel való megnézetésével, vagy ilyen anyagok készítésével.³⁸ Ebbe a körbe tartozik továbbá a gyermekkel bármilyen jellegű szexuális cselekmény

³⁶ Balogh Anna: *Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében- különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre - III. rész*, *Ügyészek Lapja* 2019/1. 49.

³⁷ Debreceni Ítélőtábla Bhar.323/2019/6. számú ítélete (<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A1924078.X9T/ts/10000101/>), letöltve: 2024. november 14.)

³⁸ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévay Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im.

végzése, amely még nem illeszkedik egyik nemi erkölcs elleni bűncselekmény tényállásába sem, hiszen ezek találkozásakor jellemzően a szexuális bűncselekmény megállapításának van helye.

Az elhanyagolás lehet fizikai, egészségügyi, oktatási jellegű vagy ebbe a körbe tartozik a gyermek felügyeletének elhanyagolása, esetlegesen a gyermek elhagyása. A kisgyermek gépkocsiba zárása, ezáltal időjárási körülményeknek való kiszolgáltatása tipikus elkövetési módnak tekinthető. A szülők kötelességüket megszegik akkor is, ha a gyermekek értelmi fejlődésüket veszélyeztetve nem járnak hosszabb ideig oktatási intézménybe, vagy ha a beteg gyermekük számára nem biztosítanak gyógykezelést. A szülők - ide nem értve, amikor önhibájukon kívül veszítik el otthonukat - kötelesek a gyermekek számára otthont, lakóhelyet biztosítani. Felelősségre vonható tehát az a szülő, aki annak ellenére, hogy képes lenne megfelelő lakhatást biztosítani gyermekének ezt nem teszi meg és a gyermeket, őt veszélyeztető körülményeknek teszi ki.

A második bekezdésben meghatározott alapesetet valósítja meg az, aki a kiskorút bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, vagy züllött életmódra rábírja. Ennek az alapesetnek az elkövetője csak olyan személy lehet, aki nem tartozik az első bekezdésben foglalt speciális alanyok körébe, hiszen amennyiben oda tartozik a felelősségét az első bekezdésben foglaltak szerint kell megállapítani. A speciális alany kötelességét akkor is súlyosan megszegi, ha gyermekkel a bűncselekményt, vagy szabálysértést közösen követi el, vagy egyszerűen a hagyja, hogy a gyermek önállóan elkövesse a bűncselekményt³⁹. A büntetőjogi szankcionálás oka, hogy a gyermekek kriminális tevékenységbe való bevonása erősen erkölcsromboló hatású lehet. A züllött életmód alatt erkölcsi szempontból kifogásolható, huzamosabb ideig tartó életvitelt értünk. A koldulás, alkohol-, vagy drogfogyasztás, illetve a rendszeres kimaradás mind ebbe a kategóriába sorolhatóak. A későbbiekben kifejtettek szerint a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúcióra való rábírása azonban nem ezt a bűncselekményt, hanem a prostitúció elősegítésének büntettét valósítja meg.

³⁹ Balogh Anna im. 25.

3.2.2. Gyermekmunka

A gyermekmunka, mint önálló tényállás elsőként a hatályos Btk.-ban jelenik meg, korábban a kiskorú veszélyeztetésének egyik alakzataként létezett.⁴⁰ A tagállamokkal szemben követelményként fogalmazza meg a 94/33/EK irányelv, hogy a foglalkoztatás alsó korhatára csak kivételes esetben határozható meg a tankötelesség felső korhatára alatt. Sajnos napjainkban is sok gyermek kényszerül munkavégzésre, egyes adatok szerint az 5-14 éves korosztályban több mint 200 millió gyermek dolgozik világszerte.⁴¹ 1999-ben a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (az ILO) egyhangúlag fogadta el a 182. számú egyezményt, amelynek célja a gyermekmunka legrosszabb formáinak, például a prostitúciónak és drogkereskedelemben való részvételnek a betiltása és felszámolása. Az egyezmény olyan összehangolt politikák létesítésének szükségességéről szól, amelyek segítik az országokat, hogy a gyermekmunka legrosszabb formáit fel tudják számolni, ezzel megszüntetve a gyermekek gazdasági kizsákmányolását. Ehhez azonban elsődlegesen a legszegényebb országokban van szükség a mélyszegénység megszüntetésére, mert a kilátástalan helyzetben lévő családok sajnos újból és újból a gyermekmunka irányába fognak fordulni kiutat keresve.

A hatályos hazai törvényi tényállás két lehetséges elkövetési magatartást fogalmaz meg. Az első a tizennyolc éven aluli személyekre vonatkozó törvényi előírások megszegése, a második pedig olyan, munkavégzési célból kiadott engedéllyel nem rendelkező, 18 éven aluli személy foglalkoztatása, aki harmadik országból származik. A tényállás első alapesete egy keretdiszpozíció, amelyet a gyermekek munkavállalásával kapcsolatos hatályos szabályozás, így jelenleg a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 114. §-a tölt meg tartalommal. Ez a szakasz kimondja, hogy nem rendelhető el rendkívüli munkaidő, éjszakai munka, illetve kötelezően biztosítandó a megfelelő pihenőidő. Ezeknek megszegése tehát büntetőjogi következményeket is vonhat maga után.

Fontos azonban megjegyeznünk, hogy aki a gyermeket erőszakkal, fenyegetéssel vagy kiszolgáltatott helyzetét kihasználva kényszeríti munkavégzésre, az emberkereskedelem és kényszersmunka miatt

⁴⁰ Czine Ágnes: *Az új Btk. és a kapcsolódó jogforrások, bírósági iránymutatások*, Budapest, HVG-ORAC, (2016) 370.

⁴¹ Reinisch Réka: *A gyermekek jogai és a valóság - a gyermekmunka a világban*, <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.pdf>, (letöltve: 2025. február 4)

vonható felelősségre. A fent már hivatkozottak szerint az emberkereskedelem és kényszermunka is súlyosabban minősül, ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

A második alapesetben foglalt cselekmény csak akkor valósul meg, ha a sértett tizennyolcadik életévét nem töltötte be, hiszen amennyiben betöltötte úgy nem ez a bűncselekmény, hanem a harmadik országbeli állampolgárok jogellenes foglalkoztatása valósul meg. A hazai szabályozás ezáltal megfelel a nemzetközi követelményeknek, amelyek szerint bűncselekménnyé kell nyilvánítani az illegálisan az ország területén tartózkodó, harmadik országbeli állampolgárok foglalkoztatását.⁴²

3.2.3. Gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegése

A dolgozat bevezetésében már utaltam arra, hogy milyen komoly felelősség hárul a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaira a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények felderítése körében, hiszen a Gyvt. alapján jogszabályi kötelezettségük áll fenn aziránt, hogy jelzéssel éljenek a gyermek veszélyeztettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatás nyújtó szolgáltatójánál, illetve a hatósági eljárást kezdeményezzenek a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén. A Gyvt.-ben is rögzítésre került, hogy ennek elmulasztása büntetőjogi felelősségre vonással járhat, ezen tényállással pedig a jogalkotó megteremtette a felelősségre vonás kereteit.

A jelzőrendszer hatékony működése nélkül a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények felderítése szinte lehetetlen, hiszen a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek gyakran nem is tudják, hogy ami velük történik az már eléri a bűncselekmény határát, vagy ha tudják is nincs lehetőségük, hogy segítséget kérjenek. A tényállást a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény 2024. szeptember 1. napjától iktatta a büntetendő tényállások közé.

⁴² 2009/52/EK irányelv

3.2.4. Kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása

A gyermekmunka tényállásához hasonlóan ez a tényállás is a kiskorú veszélyeztetésének tényállása keretein belül volt a korábbiakban büntetendő. Az elkövetési magatartás a szülői kötelezettségszegések közé tartozik, hiszen a gyermek jogait sérti, és nevelési kötelezettségeit szegi az a szülő, aki a gyermeket családtagjaitól elzárja, elidegeníti, ezzel őt lelki sérelmeknek, hosszú távú káros hatásoknak kitéve. A kiskorú veszélyeztetése és a jelen tényállás közötti elhatárolást segíti egyrészt az általános-speciális viszony, másrészt jelen tényállásban hiányzik a veszélyhelyzet kialakulása. Amennyiben a veszélyeztető eredmény hiányzik, vagy még nem következett be a kiskorú veszélyeztetése nem állapítható meg.⁴³ A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása tényállás alkalmazhatósága tehát időben korábbi lehet.

A szankcionálás célja, hogy a bírósági, hatósági határozatokat be nem tartó, a gyermekük és a különélő szülők közötti kapcsolattartást ellehetetlenítő szülők büntetőjogi szempontból is felelősségre vonhatóak legyenek. Ennek csak akkor van helye, ha már minden egyéb lehetséges jogi útvonal kimerítésre került. A hatályos törvények szerint a kapcsolattartást szabályozó határozat végrehajtását a bíróság rendeli el. Amennyiben a bíróság kapcsolattartás végrehajtásának elrendeléséről szóló határozatának az érintett önként nem tesz eleget, a bíróság megkeresi a gyámhatóságot, hogy a gyermek védelmében szükséges intézkedéseket tegye meg, a bíróság pénzbírságot szabhat ki, a kapcsolattartás szabályainak rendszeres és visszatérő megszegése esetén a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását rendelheti el, megkeresheti a gyámhatóságot a szülői felügyeleti jog rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti per megindítása érdekében, feltéve, hogy az a kiskorú gyermek érdekében áll, és azt a szülő vagy harmadik személy is kéri, feljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése vagy kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása miatt.⁴⁴

Amennyiben a kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a gyermek és a különélő szülő között az elkövető a fenti intézkedések ellenére is akadályozza, akkor van helye a büntetőjogi felelősségre

⁴³ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévy Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im.

⁴⁴ a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/D. § (2)

vonásnak. Az elkövető csak speciális alany lehet, mégpedig olyan személy, akinél a kiskorút hatósági határozat alapján elhelyezték. Mivel a legfőbb cél a kapcsolattartás létrehozása, így a büntethetőség megszűnik, amennyiben az elsőfokú határozat meghozataláig a kapcsolattartás megfelelő biztosítására és az elmaradt kapcsolattartási formák pótlására sor kerül.

3.2.5. Kiskorú elhelyezésének megváltoztatása

Az előzőekben tárgyalthoz hasonlóan, jelen tényállás is a hatósági, illetve bírósági határozatokat hivatott védeni azáltal, hogy az azokat megszegőkkel szemben büntetőjogi következményeket rendel alkalmazni. Végrehajtható határozatnak tekintendők a bíróság szülői felügyeletet rendező jogerős határozatai, valamint ideiglenes intézkedései, illetve a gyámhatóság gyermek nevelésbe vételéről, illetve ideiglenes elhelyezéséről szóló határozatai. Az elkövető ebben az esetben is speciális, csak olyan személy lehet, akinél a fenti határozatok alapján a gyermek elhelyezésre nem került. A cselekmény megvalósulhat a kiskorú elvitelével, vagyis eltérő környezetbe juttatásával, rejtve tartással, vagyis a kiskorú hollétének leplezésével, a gyermekhez való hozzáférés lehetetlenné tételével, valamint titokban tartással, amely alatt a kiskorú hollétéről való információk elhallgatását, meghamisítását értjük.⁴⁵

A bűncselekmény megállapíthatóságához szükséges, hogy fennálljon a célzat, ami az elhelyezés tartós megváltoztatása. Amennyiben ez nem áll fenn, tehát a gyermeket ugyan egyeztetés nélkül, de a szülő csak nyaralni, kirándulni viszi el és az egyéb körülmények alapján szándékában áll a gyermek belátható időn belüli visszaszolgáltatása, akkor a bűncselekmény megállapításának nincs helye.

Kizárja a felelősségre vonást a határozat alapján nevelésre jogosított személy beleegyezése, illetve az a szituáció, amikor a gyermek maga költözik a másik szülőhöz, aki a gyermeket figyelmezteti ugyan, de akarata ellenére nem viszi vissza.

⁴⁵ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezőlaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

Minősített eset valósul meg ha az elvitel során erőszak, vagy élet testi épség elleni közvetlen fenyegetés kerül alkalmazásra az elkövető által. Mindegy tehát az, hogy a fenyegetés egyenesen a gyermek, vagy az ellen a személy ellen irányul, akinél a gyermek hatósági határozat alapján el van helyezve. Ezzel kapcsolatban problémát jelent, hogy mi történik akkor, amikor a gyermeket akarata ellenére, mozgási szabadsága korlátozásával viszi el az elkövető. Ebben az esetben indokolt lehet a személyi szabadság megsértésének megállapítása, méghozzá annak minősített esete, amely alapján az az elkövető vonható felelősségre, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alany sérelmére, aljas indokból vagy célból követi el a bűncselekményt.

A törvény miniszteri indokolása szerint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása speciális esete a személyi szabadság korlátozásának, mivel a törvény a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása körében a passzív alany személyi szabadságának korlátozását már értékelte, így halmazat nem állapítható meg. Ez az értelmezés azonban nem szerencsés, hiszen a személyi szabadság megsértésének tizennyolc év alatti passzív alany sérelmére történő elkövetésének privilegizálását jelentené akkor, ha ahhoz az elhelyezés tartós megváltoztatásának célzata kapcsolódik és a specialitásra tekintettel jelen tényállásban kellene ezt értékelni.

3.2.6. Tartási kötelezettség elmulasztása

A szülő gyermekkel szemben tartási kötelezettségének elmulasztása már az eltartásra és gondozásra szorulóknak védelmének biztosításáról szóló 1944. évi V. törvénycikk hatályba lépése óta büntetendő cselekmény. Ez a jogszabály ugyanis kimondta, hogy vétséget követ el és két évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki családi kapcsolaton vagy családbafogadási jogviszonyon alapuló eltartási köteleességét nem teljesíti, ha mulasztásával az eltartásra jogosultat súlyos nélkülözésnek teszi ki. A törvénycikk miniszteri indokolása tartalmazta, hogy a szankcionálás oka az, hogy büntetést érdemel a sértettnek hátrányos állapot okozása, így, ha a sértett nélkülözésnek, életveszélynek, egészségromlásnak és elzüllésnek van kitéve, azzal, hogy az elkövető ezzel egyidejűleg, járulékosan a hatóságnak vagy a társadalomnak is jogtalan megterhelést okoz. Ezek a sérelmek pedig elég súlyosak ahhoz, hogy az általános jogelvek értelmében büntetőjogi következményeket is vonhassanak maguk után.

A tényállás első bekezdése a gyermektartási kötelezettség elmulasztását, mint alapesetet, második bekezdése pedig az ehhez kapcsolódó minősített esetet tartalmazza azzal, hogy ha a minősített esetben rögzített sértett súlyos nélkülözése bekövetkezik, akkor nem csak a gyermektartási, hanem bármely tartási kötelezettsége megszegése is megalapozza a felelősségre vonást.

A súlyos nélkülözés azokban az esetekben állapítható meg, ha a sértett az elemi létszükségletek kielégítéséhez szükséges javakban is hiányt szenved. Mindkét bekezdésre igaz, hogy csak a bíróság tartási kötelezettséget megállapító ítélete, egyezséget jóváhagyó végzése vagy ideiglenes intézkedése, illetve a gyámhatóság határozata ellenére történő fizetési kötelezettség elmulasztása alapján lehet helye a felelősségre vonásnak. Nem büntetendő tehát az önként vállalt tartási szerződés alapján fennálló fizetési kötelezettség elmulasztása.⁴⁶ További feltétel, hogy a teljesítés elmulasztása csak akkor tekinthető kriminálisnak, ha az önhibából történik. Nem állapítható meg az önhiba fennállása, ha az elkövető azért nem fizet, mert tartósan keresőképtelen, így tehát abban az esetben, amennyiben neki nem felróható okból áll fenn keresőképtelen helyzete. Így például, ha a terheltnek azért nincs munkája, mert a munkahelyéről összeférhetetlen személyisége, főnökeivel való szóváltásai miatt elbocsátották, a felróhatósága megállapítható. Az önhiba hiánya miatt mentesülhet a felelősség alól az is, akit büntetés-végrehajtási intézetben tartanak fogva, így nem tud fizetési kötelezettségének eleget tenni.

A tényállás hiányosságának tekinthető, hogy nem követeli meg, hogy az érintett minden büntetőjogon kívüli opciót megkíséreljen jogai érvényesítésére, mielőtt a büntetőjogi felelősség megállapításra kerülne.

A törvény büntethetőséget megszüntető okként fogalmazza meg az alapeset vonatkozásában a tartási kötelezettség elsőfokú ítélet meghozataláig történő teljesítését. A második bekezdésben foglalt eset vonatkozásában, arra tekintettel, hogy ott a sértő eredmény már bekövetkezett, ugyanez csak a büntetés korlátlan enyhítésének alapjául szolgálhat.

⁴⁶ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévay Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im.

3.2.7. Kapcsolati erőszak, családi jogállás megsértése

A gyermekek érdekeit sértő bűncselekmények között találjuk a kapcsolati erőszak, illetve a családi jogállás megsértése tényállásokat. A tényállások kissé kilógnak a fejezetből azáltal, hogy a jogi tárgyuk a korábban hivatkozottaktól eltér, a gyermekeket csak közvetve érinti. A kapcsolati erőszak tényállása által védeni hivatott jogi tárgy az egymással családi jellegű kapcsolatban lévő, vagy korábban ilyen kapcsolatban volt személyek emberi méltóságának, testi épségének védelme, valamint a családi kapcsolatok erőszaktól mentessége, míg a családi jogállás megsértésének jogi tárgya a családi jogállás védelme.

Ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a kapcsolati erőszak speciális sértetti kört jelöl meg azáltal, hogy rögzíti, hogy a gyermek egyik szülője is elkövetheti a gyermek másik szülője ellen. Ez utal arra, hogy egyrészt az egyéb családi kapcsolatban nem álló személyek között is figyelembe kívánja venni a jogalkotó a közös gyermeket, mint összekötő kapcsot, illetve az ilyen helyzetekkel érintett gyermekeket is védeni kívánja az erőszakos cselekmények okozta mellékhatásoktól. Meg kell jegyezzük, hogy fentiek szerint a kiskorú veszélyeztetését is megvalósítja az, aki a kiskorúval szemben lelki, érzelmi bántalmazást valósít meg a szülője fizikai bántalmazása útján.

A családi jogállás megsértésének minősített esete valósul meg, ha azt egészségügyi szolgáltató vagy gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmény alkalmazottja, vagy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy követi el. A gyermekek Gyvt.-ben rögzített joga, hogy saját családi környezetükben nevelkedjenek fel, amelynek alapos ok nélküli megsértése a fentiek szerint bűncselekményt valósít meg.⁴⁷

3.3. A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények

A kiskorúak elleni szexuális cselekmény a bántalmazás különösen kegyetlen, azonban sajnálatos módon korán sem ritka formája, amelyre tekintettel nélkülözhetetlen, hogy a fejezetben rögzített bűncselekmények jelen tanulmányban áttekintésre kerüljenek.

⁴⁷ Gyvt. 6. § (1)

Az ilyen magatartásoknak súlyos mentális és fizikai egészséget egyaránt károsító hatásai és az áldozatok egész életére kiható következményei vannak. A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények felismerése, valamint feltárása rendkívül nehéz feladat, és még nehezebb az áldozatok sérelmeinek a kezelése. A gyermekek maguk sokszor nem tudnak vagy nem mernek segítséget kérni, a környezük pedig tart az esetleges alaptalan vádaskodástól, bizonyítási nehézségektől. A kérdést sajnos ma is tabuként kezeljük, pedig megoldás csak úgy jöhet létre, ha a problémát meg merjük nevezni. A nemi élet szabadsága elleni bűncselekmények áldozatainak 1/5-e napjainkban is gyermek. ⁴⁸

A hatályos Btk. több helyütt módosította a nemi erkölcs elleni bűncselekmények kialakult szabályozását. Már a fejezet címéből is kiolvasható, hogy a közérdek (nemi erkölcs) védelme mellett a magánszféra, az önrendelkezés és a nemi integritás (nemi élet szabadsága) is kiemelten védett jogi tárgyak. A fejezetben foglalt bűncselekmények az említett jogi tárgya ellen irányulnak akként, hogy sértik a nemi szabadságot (szexuális erőszak, szexuális kényszerítés), veszélyeztetik a gyermekek egészséges fejlődését (szexuális visszaélés, gyermekprostitúció kihasználása, gyermekpornográfia) vagy sértik a nemi kapcsolatok társadalmilag elfogadott rendjét (vérfertőzés, kerítés, prostitúció elősegítése, kitarotottság, szeméremszértés). A hatályos törvény mindemellett néhány fogalom elnevezését a közérthetőség, illetve nemzetközi kifejezésekkel való összhang érdekében megváltoztatta. A fejezet jelenleg 10 bűncselekményt tartalmaz, ezek közül van amelyiket kizárólag kiskorú sérelmére lehet elkövetni, illetve van amelyik vonatkozásában a kiskorú elleni elkövetés minősítő körülmény, azonban a tanulmány szerkezete szempontjából megfelelőbbnek érzem valamennyi bűncselekményt az alábbiakban áttekinteni.

A Btk. általános része is tartalmaz néhány a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények tárgyi súlyával arányban álló speciális rendelkezést, ebben a körben a legmarkánsabb változások gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény 2024. július 1-ei hatályba lépésével történtek. A törvényhez fűzött miniszteri

⁴⁸ Komp Bálint: *Adalékok az egyes nemi erkölcs elleni bűncselekmények elméletéhez és bizonyításával kapcsolatos gyakorlati nehézségekhez*, <https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2014/1/komp.pdf>, (letöltve: 2025. február 4)

indokolás szerint a törvénymódosítás célja, hogy gyermekek sérelmére szexuális bűncselekményt elkövetők tetteinek jogkövetkezménye ugyanolyan súlyú legyen, mint az elkövető által az áldozatnak okozott sérelem.

A módosító törvény nyomán a gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el, az ilyen bűncselekmények elkövetőit nem lehet feltételes szabadságra bocsátani, nem lehet reintegrációs őrizetbe helyezni, valamint soha nem kaphatnak erkölcsi bizonyítványt.

Megjegyzendő továbbá, hogy a Btk. kötelezően eltiltani rendeli az elkövetőt minden olyan tevékenység vagy foglalkozás végzésétől, amely során tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt nevelne, gondozna, felügyelne vagy gyógykezelne.

A sértettek kíméletét, akaratának tiszteletben tartását szolgáló további rendelkezés, hogy a szexuális kényszerítés, illetve kényszerítéssel vagy erőszakkal megvalósított szexuális erőszak, valamint a Btk. 205. § (3) bekezdése szerinti szeméremsértés magánindítványra üldözendő bűncselekmények.

3.3.1. Szexuális kényszerítés

A szexuális kényszerítés passzív alanya csak tizenkettedik életévét betöltött személy lehet, hiszen, ha a sértett ezt az életkort sem töltötte be, akkor vele bármilyen szexuális cselekmény végzése által szexuális erőszak valósul meg. Ha a sértett nem töltötte be a tizennyolcadik életévét a bűncselekmény minősített esete valósul meg, amennyiben pedig tizennégy éven aluli akkor a bűncselekmény még súlyosabban minősül, akár tíz évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető.

A bűncselekményt az követi el, aki a passzív alanyt szexuális cselekményre vagy annak eltűrésére kényszeríti. A kényszerítésnek, mint eszközcselekménynek a lényege, hogy a sértett maga nem akarja a szexuális cselekményt, abba nem egyezik bele, de az ő akarata ellenére az elkövető akarata érvényesül. ⁴⁹ A törvény elkövetési módokról nem rendelkezik, azonban a fejezetben lévő más

⁴⁹ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezölaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

bűncselekményekkel való összevetésből következik, hogy olyan fenyegetéssel követhető el, amely nemi élet, testi épség ellen irányul vagy nem közvetlen. Amennyiben a fenyegetés mégis ilyen, illetőleg az elkövető erőszakot is alkalmaz, nem ez a bűncselekmény, hanem a szexuális erőszak valósul meg. A fenyegetés minél szélesebb körű értelmezése indokolt annak érdekében, hogy a tényállás a cselekmények minél szélesebb körét felölelhesse. Ilyen követelményeket támaszt a tagállamok szabályozásával szemben az Európa Tanács Nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezménye.⁵⁰ A nemzetközi álláspont jelenleg is az, hogy büntetendő minden olyan szexuális cselekmény, amely beleegyezés nélkül valósul meg. Gondoljunk csak arra, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött leánygyermekkel közösülő személy mentesülhetne a felelősség alól, amennyiben a gyermek kifejezett nem tetszését ki nem nyilvánította. A valóság az, hogy a kiszolgáltatott áldozatok gyakran nem mernek tiltakozni, azonban a cselekmény semmiképpen sem az ő akaratukból történik, hanem annak ellenére.

A szexuális cselekmény fogalma a Btk. 459. § (1) bekezdésének 27. pontjában került rögzítésre, amely definíció a korábban használt közösülés és fajtalanúság meghatározásaiból jött létre. A cselekménynek objektíve súlyosan szeméremsértőnek, míg szubjektíve a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmasnak kell lennie, vagy arra kell irányulnia. A törvény nevesíti a közösülést, tipikus példák továbbá az orális és anális közösülés, valamint a nemi szerv kézzel való izgatása és az önkielégítés is.

3.3.2. Szexuális erőszak

A tényállás büntetni rendeli azt, aki a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el, illetve azt, aki más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel. Az első fordulatban a szexuális kényszerítés gyakorlatilag minősített elkövetési móddal elkövetett alakját találjuk, a két bűncselekmény csak a kényszer ereje, illetve súlya különbözteti meg egymástól, tulajdonképpen ez az elhatárolás alapja. A második fordulatban speciális passzív alanyról beszélhetünk. Védekezésre képtelennek tekinthető a

⁵⁰ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezőlaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

passzív alany, ha adott pillanatban nem képes a szexuális cselekménnyel szemben ellenállást kifejteni, azonban van azzal szemben akarata és azt ki is tudja fejezni, gyakorlatban tehát valamilyen okból fizikailag nem képes védekezni. Akaratnyilvánításra képtelen az a személy, aki nem képes a szexuális cselekménnyel szemben akaratot képezni, vagy amennyiben képes, ez az akaratképzése nem megfelelő.⁵¹ Ez általában valamilyen mentális deficitben testesül meg. Ezen fordulat esetén az elkövetési magatartás a sértett említett állapotának szexuális cselekményre való felhasználása, amelynek kapcsán a jogalkalmazónak azt kell vizsgálnia, hogy a szexuális cselekmény bekövetkezése a sértett állapotában rejlő okból történhetett-e. A korábbi jogértelmezés szerint védekezésre képtelennek volt tekinthető minden tizenkettedik életévét be nem töltött sértett.⁵²

A szakasz második bekezdése szerint szexuális erőszaknak minősül a tizenkettedik életévét be nem töltött személlyel végzett vagy végeztetett szexuális cselekmény is. Az alapesetbe csak az egyszerű fenyegetéssel való elkövetés tartozik bele, azonban ez nem így volt a hatályos Btk. hatálybalépésekor. Az eredeti normaszöveg kétértelmű volt, nem volt világos. A Kúria a jogértelmezés egységesítése érdekében kiadta a 2/2016. számú BJE-t, amely kimondta, hogy ezen fordulat egyetlen minősített esete a 197. § (4) a) pontjában megfogalmazott eset volt, amely szerint az elkövető hozzátartozója, nevelése, felügyelete gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon hatalma vagy befolyása alatt álló gyermek sérelmére való elkövetés szigorúbban volt büntetendő.⁵³ Ehhez a bekezdéshez azonban a Kúria értelmezése szerint nem kapcsolódott más minősített eset, nem értékelhette tehát a jogalkalmazó, hogy a gyermek a szexuális cselekményt kényszer hatására vagy anélkül végezte-e. A Kúria ezen jogértelmezésével ugyanakkor sokan éppen azért nem értettek egyet, mert azt már felelősséget súlyosító normaalkotásként értékelték, amelynek hatására a kiszabható szabadságvesztés felső határa 15 évre emelkedett.⁵⁴

A jogértelmezési vita oka az volt, hogy a nyelvtani értelmezés szerint a tizenkettedik életévét be nem töltött sértett sérelmére való elkövetéshez nem kapcsolódott minősített eset, hiszen azok mind

⁵¹ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévy Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im.

⁵² dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezölaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

⁵³ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezölaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

⁵⁴ Nagy Alexandra : *A tizenkettedik életévüket be nem töltött személyek szexuális cselekményekkel szembeni büntetőjogi védelme*, https://www.mjsz.unimiskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201702/14_nagyalexandra.pdf (letöltve: 2025. február 4)

az 194. § (1) bekezdésére utaltak vissza. Az Alkotmánybíróság osztotta ezeket az aggályokat, és a 19/2017. (VII.18.) AB. határozatával a 2/2016. Büntető jogegységi határozatot alaptörvény-ellenesnek minősítette és 2017. október 31. napjával megsemmisítette. Ennek hatására a Kúria 2018. október 9-én meghozta az 1/2017. számú BJE határozatát, amellyel hatályon kívül helyezte az Alkotmánybíróság által megsemmisített 2/2016. BJE jogegységi határozatot. A Kúria kifejtette, hogy jogosítványok hiányában nincs lehetősége érdemben újabb jogegységi eljárást lefolytatni és a jogegységi igényről érdemben dönten, azonban hangsúlyozta, hogy a Btk. szövegének jövőbeni módosítása indokolt lehet. A jogalkotó megfogadta a javaslatot és az alábbiak szerint módosította a törvényszöveget.

A minősített esetek első szintje öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, az valósítja meg, aki a 197. § (1) bekezdésében rögzített bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követi el, az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el, vagy azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el.

Ettől súlyosabban minősül és akár öttől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, annak a bűncselekménye, aki a 197. § (2) bekezdésében rögzített cselekményt - tehát a tizenkettedik életévét be nem töltött sértettel végzett szexuális magatartást - a 197. § (1) bekezdésben meghatározott módon követi el, vagy a sértett és elkövető közötti a már sokat emlegetett hatalmi-függőségi viszony áll fenn (az elkövető a hozzátartozója, nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el a bűncselekményt), illetve ha a bűncselekményt azonos alkalommal, egymás cselekményéről tudva, többen követik el. Ugyanezen értékelés alá esik, ha a tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére elkövetett cselekmény, valamely másik a fent hivatkozott minősítő körülmény megállapítását is megalapozza.

A bűncselekmény még súlyosabban minősül és tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető, ha a sértett tizenkettedik életévét nem töltötte be, ezentúl a 197. § (1) bekezdésében rögzített elkövetési mód is megállapítható és a hatalmi-függőségi viszony, vagy a több személy általi elkövetés is fennáll.

3.3.3. Szexuális visszaélés

A tényállás a korábbi megrontás bűncselekményének alapjaira épül, a tényállásban rögzített valamennyi fordulat elkövetője csak tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet. Ezt a cselekményt a sértett részéről önkéntesség - így a kényszer és fenyegetés hiánya - jellemzi, így jogi tárgya is inkább a gyermekek egészséges nemi fejlődéshez való joga.⁵⁵ Erre a tényállásra is igaz, hogy rendelkezései csak tizenkettedik életévét betöltött sértett sérelmére történő elkövetés esetén alkalmazhatóak, figyelemmel a szexuális erőszak bűncselekményének a 197. § (2) bekezdése szerinti alakzatára. A törvényi tényállás első bekezdésében rögzített esetben a sértett kizárólag tizennegyedik életévét be nem töltött sértett lehet. Vele szemben az elkövetési magatartás lehet szexuális cselekmény végzése vagy rábírása mással szexuális cselekmény végzésére, amennyiben a szexuális cselekmény bekövetkezik.

A második bekezdés a cselekmény „kísérleti” szakban való megragadását, vagyis a rábírt törekvést rendeli büntetni. A rábírásnak szükségszerűen a fenyegetés határa alatt kell maradnia, mert amennyiben ez is alkalmazásra kerül, úgy az előzőekben kifejtett, súlyosabb bűncselekmények megállapításának van helye. A Btk. súlyosabban rendeli büntetni, ha akár az (1), akár a (2) bekezdésben szabályozott bűncselekmény sértettje az elkövető hozzátartozója vagy nevelése, felügyelete, gondozása, vagy gyógykezelése alatt áll.

A szakasz utolsó bekezdésében a jogalkotó védelemben részesíti a tizennegyedik életévüket betöltött, de tizennyolcadik életévüket be nem töltött gyermekeket is, a velük végzett szexuális cselekmény akkor büntetendő, ha az elkövető visszaél a gyermekkel fennálló hatalmi vagy befolyási viszonyával. Valamennyi fordulat esetén feltétel az elkövető szándékossága, amelynek a sértett életkorára is ki kell terjednie. A bűncselekmény vonatkozásában a ténybeli tévedés jelentős gyakorlati relevanciával bír.⁵⁶

⁵⁵ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévy Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im.

⁵⁶ dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezőlaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor: im.

3.3.4. Vérfertőzés

Rendkívül időtálló tényállásnak tekinthető, hiszen a Csemegi-kódex óta szinte változatlanul található meg a büntető törvénykönyvekben. A tényállás védeni célozza a családi kapcsolatok tisztaságát, egyidejűleg biztosítani hivatott az utódok genetikai védelmét.⁵⁷ A bűncselekménynek két alapesete van, az egyik az egyenesági rokonnal végzett szexuális cselekmény, a másik a testvérrel való közülés.

A tényállás szempontjából csak a leszármazással létrejövő rokoni kapcsolatok vehetők figyelembe, amennyiben az örökbefogadás útján jön létre, úgy a jelen tényállásban rögzített bűncselekmény elkövetése miatt a felelősség nem állapítható meg. A testvérek vonatkozásában azonban a féltestvéri viszony is megalapozhatja az elkövetést.

A Btk. a leszármazót mentesíteni rendeli a felelősség alól, amennyiben a tizennyolcadik életévét a bűncselekmény elkövetésekor nem töltötte be, amely rendelkezés szintén előnyben részesíti a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermeki kört.

3.3.5. Gyermekpornográfia

A tényállás gyökerei egészen a Csemegi-kódexig vezetnek vissza, amely alapján büntetendő volt az, aki fajtalanságot tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolást nyilvános helyen kiállított, árult vagy terjesztett. Az előzőekben rögzített vérfertőzés tényállásával némileg kontrasztban jelen tényállás jelentős változás ment keresztül, míg elérte a ma hatályos formáját. Ennek elsődleges oka, hogy a technika fejlődésével az elkövetés módja jelentősen megváltozott, egyidejűleg feltehetőleg megnövekedett az elkövetett bűncselekmények száma. Míg a Csemegi-kódex idején - az akkor elérhető technológiákra is tekintettel - papír alapon volt csak a pornográf anyag terjeszthető, amiért az érdeklődőnek adott esetben személyesen kellett valahol megjelennie, addig napjainkban az elkövetők az otthonuk biztonságában, különösebb erőfeszítés nélkül a számítógép előtt ülve elérhetővé tehetik, illetve beszerezhetik a kívánt illegális, szankcionálni rendelt tartalmat.

⁵⁷ Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévay Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika im..

A jelenleg hatályos tényállás nem egyezik meg a Btk. hatályba lépésekor rögzített tényállással, a változást a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény léptette hatályba 2021. július 8. napján, amelynek célja a miniszteri indokolás szerint az volt, hogy differenciáltabb módon és szigorúbban szabályozza a gyermekpornográfia tényállását. Ennek során bővítésre került az elkövetési magatartások köre, megemelték a büntetési tételeket, a tényállás kiegészült új minősített esetekkel és újra definiálásra került a pornográf felvétel fogalma.

A tényállás jelentősége a statisztikai adatok szerint nem elhanyagolható. A 2017. évben a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma 2760 volt, ebből 1439 eset volt gyermekpornográfia, tehát ez tette ki a bűncselekmények felét. Fontos tudni azonban, hogy ezen kiugró érték mögött elsődlegesen a bűncselekmény rendbeliségének eltérő gyakorlata állt.

Míg egyes bíróságokon az a gyakorlat alakult ki, hogy ha az elkövető több pornográf felvételt szerzett meg, akkor az egyrendbeli cselekménynek minősült, addig más bíróságokon a cselekmény rendbelisége a felvételek számához igazodott.⁵⁸

A Kúria 2018. február 26-án kelt, 2/2018. Büntető jogegységi határozata végül rendezte a kérdést, és kimondta, hogy egy bűncselekmény valósul meg több pornográf felvétel megszerzése, illetve készítése, forgalomba hozatala vagy kereskedelme esetén is.

A 2019. évi statisztikai adatok szerint, bár csökkent a gyermekpornográfia eseteinek száma, azonban arányaiban, a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények számához viszonyítva, ez a bűncselekmény még mindig kiugró értéket mutat: 2019. évben is a három leggyakoribb szexuális bűncselekmény között szerepelt, mivel 1138 szexuális bűncselekményből 250 szexuális erőszak, 398 szeméremsértés, 248 pedig gyermekpornográfia volt.⁵⁹

⁵⁸ a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény végső előterjesztői indokolása, <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A2100079.TVI/lr/chain44>, (letöltve: 2025. április 1.)

⁵⁹ a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény végső előterjesztői indokolása, <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A2100079.TVI/lr/chain44>, (letöltve: 2025. április 1.)

A Btk. rögzíti a pornográf felvétel fogalmát, amely a következő: másnak vagy másoknak a nemiséget súlyosan szeméremsértő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon történő ábrázolása, ideértve a nem létező személy vagy személyek valóság-hű ábrázolását is.

A pornográf műsor definíciója szerint a más vagy mások nemiségét súlyosan szeméremsértő nyíltsággal megjelenítő, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló cselekvés vagy előadás.

A törvényi tényállás 204.§ -a a pornográf felvételhez kapcsolódó elkövetési magatartásokat és azok szankcióit tartalmazza, míg a 204/A. § a pornográf műsorral kapcsolatos rendelkezésekről szól.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy ábrázoló pornográf felvételhez kapcsolódóan büntetendő annak megszerzése, tartása, súlyosabb megítélés alá esik annak kínálása, átadása, vagy hozzáférhetővé tétele, míg akár öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető, aki ilyen felvételt készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, vagy ilyen felvételt nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz.

A bűncselekmény kizárólag tizennyolcadik életévét be nem töltött sértett sérelmére követhető el, amely életkor a felvétel készítésének időpontjában vizsgálendő, attól függetlenül, hogy az elkövetési magatartások mikor kerültek megvalósításra.⁶⁰

A cselekmény minősített esete valósul meg, amennyiben azt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el, az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyal visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva, hivatalos személyként e minőség felhasználásával, sanyargatást vagy erőszak alkalmazását tartalmazó felvételre, vagy különös visszaesőként követik el.

⁶⁰ BH.2010.267

A súlyosabban minősülő elkövetési magatartások esetén akár húsz éves szabadságvesztés is kiszabható azzal a személlyel szemben, aki azt tizenkettedik életévét be nem töltött személy sanyargatását vagy ilyen sértettel szemben erőszak alkalmazását tartalmazó felvételre követi el.

Azon személyek is a gyermekpornográfia bűncselekményét követik el, akik tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyeket hívnak fel arra, hogy pornográf felvételen szerepeljenek.

Gyakorlatilag a cselekmény privilegizált esetét találjuk a Btk. 204. § (5) és (7) bekezdésében, ugyanis a jogalkotó enyhébben rendeli szankcionálni a cselekményt, ha azt tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvétel megszerzésével, tartásával vagy készítésével, illetve az ilyen felvételen történő szereplésre felhívással követik el, feltéve, hogy nem áll fenn a korábbiakban hivatkozott minősítő körülmény.

A tizennyolcadik életévét be nem töltött személy vagy személyeket szerepeltető pornográf műsoron való részvétel, az ilyen sértett szerepeltetése, vagy a műsor szervezése bűncselekmény.

A bűncselekményt elköveti az is, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött sértettek szerepeltetéséhez, vagy a műsor szervezéséhez anyagi eszközöket szolgáltat, vagy a cselekményre irányuló előkészületet követ el.

A minősített esetek, illetve a szereplésre felhíváshoz kapcsolódó privilegizált eset a korábbiakban, a pornográf felvételhez kapcsolódó elkövetési magatartások áttekintése során hivatkozott koncepció szerint kerültek megalkotásra.

3.3.6. Gyermekprostitúció kihasználása, Kerítés, Prostitúció elősegítése, Kitartottság

Az alábbiakban tárgyalt három tényállás tömöríti a gyermekek szexuális kizsákmányolásával, illetve a gyermekkori prostitúcióval kapcsolatos tényállásokat. A témában több nemzetközi egyezmény is született, a 2011/93/EU irányelv és a Lanzarote-i Egyezmény kimondja, hogy a ratifikáló tagállamokban büntetni kell a gyermek prostituálását, toborzását, illetve az ebből való

haszonszerzést vagy más módon történő kizsákmányolást, a gyermek prostitúcióra kényszerítését, illetve a gyermekprostitúció igénybevételét. Az irányelv a gyermekprostitúció fogalmát is meghatározza.⁶¹

A három tényállás keretein belül megoszló elkövetési magatartásokat csoportosíthatjuk aszerint, hogy azokat a szexuális szolgáltatás igénybevevője vagy a tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt szexuális cselekményre szolgáltató személy tanúsítja.⁶²

Az igénybevevő által tanúsított büntetendő magatartás a tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatás nyújtása a gyermekprostitúció kihasználásának tényállásában, a prostitúcióra felhívás a kerítés, illetve a prostitúcióra rábírás a prostitúció elősegítésének tényállásában.

A szolgáltató bűncselekményt követ el a gyermekprostitúció kihasználásával, amennyiben a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúciójából való haszonszerzésre törekszik. Ugyanebben a tényállásban büntetendő tizennyolcadik életévét be nem töltött prostitúciót folytatott személlyel tartatja ki magát és az is, aki olyan bordélyházat tart fenn, vezet, vagy olyan bordélyház működéséhez szolgáltató anyagi eszközöket, amelyben tizennyolcadik életévét be nem töltött személy folytat prostitúciót.

Amennyiben az elkövető megélhetését a prostitúcióból származó jövedelemből kívánja tartósan fedezni, kitartásról beszélhetünk. Ez a magatartás nagykorú prostituált esetén is büntetendő, azonban a kitartottság bűncselekményének elkövetése gyermek sértett esetén kizárt, hiszen a kiskorú személyek a fentiek szerint többletvédelmet élveznek, az elkövető a gyermekprostitúció kihasználása miatt vonható felelősségre.

⁶¹ A gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik

⁶² Szomora Zsolt: *Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. Fejezetéhez*, <https://ujbtk.hu/szomora-zsolt-megjegyzesek-az-uj-bunteto-torvenykonyv-nemi-buncselekmenyekrol-szolo-xix-fejezetehez/>, (letöltve 2024. november 14.)

Ehhez hasonlóan már önmagában a bordélyház fenntartása, vezetése, illetve a működéshez szükséges anyagi eszközök szolgáltatása kriminális tevékenység, amelyért az elkövetőt prostitúció elősegítése miatt lehet felelősségre vonni, azonban, ha a bordélyházban tevékenykedő prostituált a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, akkor már a gyermekprostitúció kihasználása valósul meg.

Kerítést követ el, aki haszonszerzés céljából valakit szexuális cselekmény végzésére másnak megszerez, magatartása súlyosabban minősül, ha a sértett a tizennyolcadik életévét nem töltötte be vagy az elkövető hozzátartozója, nevelése, felügyelete vagy gondozása alatt álló sérelmére, vagy a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve követi el a bűncselekményt. Még súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha az említett minősített esetet megtevesztéssel, erőszakkal vagy fenyegetéssel követik el. Kerítést követ el az is, aki a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy prostitúcióra felhív vagy felajánl.

Aki a prostituáltat a prostitúcióra rábírta, illetve aki a prostitúcióhoz segítséget nyújt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy érintettsége esetén is a prostitúció elősegítésének tényállása keretében büntetendő.

4. A jövő - a szabályozás lehetséges jövőbeli alakulása

A tanulmány során eddig kifejtettek alapján az a tendencia állapítható meg, hogy egyre bővült, pontosabb lett, valamint sokrétűbbé vált azon tényállások köre, amelyeknek a célja a gyermekek büntetőjogi védelme. A Csemegi-kódexben még lényegesen kevesebb tényállás vonatkozott a gyermekkorú sértettekre, azok köre az elmúlt évtizedekben fokozatosan alakult és bővült. A közelmúltban több olyan törvénymódosítást is született, amelyek miniszteri indokolása utalt arra, hogy szükséges a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények miatt kiszabható szankciók szigorítása, ugyanakkor több olyan már a Csemegi-kódexben is megtalálható tényállást találunk, amelyek büntetési tétele napjainkig gyakorlatilag változatlan maradt. Így a Csemegi-kódex 236. § -a szerinti megfertőztetés elkövetője, tehát azon férfi, aki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánnyal nemileg közösült öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő,

amely megegyezik a Btk. 198. § (1) bekezdése szerinti azonos elkövetési magatartást büntetni rendelő szexuális visszaélésre vonatkozó büntetési tételkeret felső határával.

A jelenlegi társadalmi elvárások, valamint a jogalkotó szándék is abba az irányba mutatnak, hogy a gyermekek védelmét célzó törvényi tényállások dekriminalizációja nem várható, nem mutatkozik sem igény, sem szándék az egyes cselekményekhez tartozó büntetési tételek csökkentésére sem. Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy a gyermek sértettek védelmét biztosítani hivatott büntetőjogi szabályozás a jövőben tovább szigorodhat, kiterjedhet más jelenleg még nem szankcionálni rendelt magatartásokra is.

A jelenkor kihívásai, így a háborús helyzetek, a népvándorlás, illetve a legfőképpen a harmadik világbeli országokban pusztító betegségek és éhínség sok gyermeket tesznek kiszolgáltatottá, fokozva ezzel a viktimizáció lehetőségét, amelyet feltehetőleg a jövőben szintén orvosolni lesz szükséges.

Mindezek mellett olyan új kihívásokkal is meg kell küzdeni a jogalkalmazásnak, amelyet a digitalizációval párhuzamosan felmerülő új elkövetési magatartások jelentenek. A gyermekek számára a világhálón rengeteg káros tartalom érhető el, az internetes közösségek, online játékok és chatszobák használata során pedig könnyen eshetnek áldozatul kiletüket sikeresen leplező szexuális ragadozóknak.

Az internethez való hozzáférés alsó korhatára szemmel láthatóan egyre csökken, a gyermekek egymás közötti kommunikációjának jelentős része is az online térbe tevődött át, amely kiváló táptalajt biztosít az online zaklatásnak, illetve „bullying” jellegű magatartásnak.

A fent írtak a digitális jelenléttel együtt járó kihívások, amelyek megoldása részben a jogalkalmazókra vár, azonban feltehető, hogy merülnek fel a jövőben ehhez kapcsolódóan jogalkotói feladatok is.

A nemzetközi elvárások ebben a körben egyértelműek és összhangban állnak az eddig kifejtettekkel. Elsődlegesen utalok az Európai Unió Bizottságának 2024. április 23. napján kelt ajánlására, amely rögzíti, hogy a gyermekek elleni erőszakkal szembeni zéró tolerancia kultúrájának előmozdítása

nemzetközi cél kell, hogy legyen. Az ajánlás erőszaknak minősíti a fizikai vagy lelki erőszak, testi sértés vagy bántalmazás, elhanyagolás vagy gondatlan bánásmód, rossz bánásmód vagy kizsákmányolás minden formáját, ideértve a szexuális erőszakot is, mind a fizikai, az online, vagy a virtuális világban.

A fentiek mellett megemlítendő az is, hogy az ENSZ főtitkára 2016-ban deklarálta a „High Time to End Violence against Children” program keretein belül, hogy az ENSZ célkitűzése a gyermekekkel szemben mindennemű erőszak megszüntetése 2030-ra.

Az bizonyosan megállapítható a fentiekből tehát, hogy a gyermekek minden jogára kiterjedő, így többek között büntetőjogi védelme, nemzeti és nemzetközi szinten is abszolút prioritást élvez napjainkban is és ez feltehetőleg a jövőben sem fog változni.

5. Konklúzió

A gyermekek büntetőjogi védelmének szükségessége alapvetés, kérdés tárgyává nem tehető. Megfigyelhető, hogy a gyermeki élet, a gyermekek egészséges testi, lelki fejlődésének védelme iránti igény egyre erősödik, ezzel párhuzamosan pedig egyre súlyosabb büntetési tétellel rendeli büntetni a jogalkotó a sérelmükre megvalósított bűncselekmények elkövetőit, egyidejűleg több a Btk. általános részében rögzített rendelkezés is az általánostól szigorúbb azon elkövetőkre nézve, akik a cselekményüket tizennyolcadik életévüket be nem töltött sértett sérelmére követik el.

Azon megállapítást, hogy a gyermekek büntetőjogi védelmét illetően szigorodó jogalkotási tendencia állapítható meg a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvényhez fűzött miniszteri indoklás maga is deklarálja, akként, hogy megjelöli ezen jogalkotás legfőbb állomásait. Hivatkozik ennek során a 2013. évi CCXLV. törvényre, amely biztosította, hogy akik gyermekek sérelmére követtek el súlyos bűncselekményeket, azok ne végezhessenek gyermek nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos tevékenységeket, 2014. évi LXV. törvényre, amely a

gyermek sérelmére elkövetett súlyos bűncselekmények, különösen a szexuális bűncselekmények esetén, rendelkezett azok el nem évüléséről, illetve az elévülési idő nyugvásáról. Felhívásra került a 2017. évi XCV. törvény és 2017. évi CXLIX. törvény, amelyek fokozatosan bevezették a végleges hatályú foglalkozástól eltiltást azoknál, akik gyermek sérelmére követtek el szexuális bűncselekményt, valamint 2017. évi CLXXVII. törvény és a 2018. évi CXVII. törvény, amelyek szigorították a tizenkét év alatti személlyel végzett szexuális cselekményért kiszabható büntetést. Ezt követte a 2020. évi V. törvény, amely által módosításra került az emberkereskedelem tényállása és megemelésre kerültek a büntetési tételek gyermek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekményeknél, valamint a 2020. évi CVIII. törvény, amely szigorított a hozzátartozó sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekményeknél a büntetéskiszabás elvein.

A felhívott miniszteri indokolással érintett 2021. évi LXXIX. törvény maga is jelentős változásokat vezetett be, így megemelte a gyermekpornográfia elkövetőivel szemben kiszabható büntetési tételeket, továbbá ezen bűncselekményhez kapcsolódóan új minősített eseteket vezetett be, amelyek között nevesítésre kerül a hivatalos személyi minőségben való elkövetés is.

A törvény tovább szigorított ezentúl a gyermek sérelmére szexuális bűncselekményt elkövetők tekintetében a foglalkoztatási szabályokon, így aki gyermek sérelmére szexuális bűncselekményt követ el, nem foglalkoztatható olyan munkáltatónál sem, amely gyermek részére szabadidővel, szórakozással, sportolással összefüggő szolgáltatást nyújt, valamint nem létesíthet kormányzati szolgálati jogviszonyt sem és politikai vezetői tisztséget sem tölthet be az államigazgatásban.

A büntetőjogi védelem fokozásának következő állomása a gyermek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény, amely értelmében a gyermek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el, az ilyen bűncselekmények elkövetőit nem lehet feltételes szabadságra bocsátani, nem lehet reintegrációs őrizetbe helyezni, valamint soha nem kaphatnak erkölcsi bizonyítványt.

A jogalkotói szándék tehát - a nemzetközi és társadalmi elvárásoknak is megfelelően - egyértelműen a gyermek fokozott büntetőjogi védelme, amely abból a szempontból sikeresnek tekinthető, hogy

míg a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2009-ben a 17 év alatt sértettek száma 12 302 fő volt, addig az 2023-ra 6 220 főre csökkent. Ugyanakkor a sértettek életkorára vonatkozó adatokat jobban megvizsgálva látható, hogy a gyermekkorú sértettek aránya az összes sértetthez viszonyítva a 2009. évi 5,8 százalékos arányról 2023. évében már 6,3 százalékos arányra nőtt, amely mindenképpen sajnálatos. Ezen statisztikai adat is arra enged következtetni, hogy csupán a büntetőjogi szankciók szigorítása nem elegendő.

A büntetőjogi beavatkozás ebben a témakörben is ultima ratio jellegű, tehát a gyermekek védelmének utolsó bástyája. A gyermekek áldozattá válásához különböző okok vezethetnek, így azok kezelése is komplex megoldást kíván.

Álláspontom szerint a gyermekek és szülők széles körű tájékoztatása, a digitális világ által rejtegetett veszélyekre történő fokozott figyelemfelhívás, valamint a hatékony és megfelelően működő gyermekvédelmi rendszer elengedhetetlen ahhoz, hogy a felnövekvő generációk egészséges fejlődésének védelme biztosított legyen.

A Nemzeti Bünmegelőzési Stratégiáról (2024-2034) és a Nemzeti Bünmegelőzési Stratégia 2024-2025. évekre vonatkozó intézkedési tervéről szóló 1291/2023. évi Kormány határozat nagy hangsúlyt helyez a gyermek- és ifjúságvédelem, valamint komplex családvédelem területén az edukációra. Az intézkedési terv tartalmazza ebben a körben a gyermek- és ifjúságvédelmi kampányok és prevenciós programok, a kortárs segítő programok folytatását, a család védelmi funkciójának növelését, a gyermekjóléti alap- és gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermek- és fiatalkorúak áldozattá válásának megelőzését célzó programok működtetését, valamint a hátrányos helyzetben nevelkedő fiatalok társadalmi integrációjának támogatását.

Mindezekből megállapítható, hogy a gyermekek hatékony védelme csupán büntetőjogi eszközökkel nem biztosítható, a büntetőjognak egy komplex rendszer részét kell képeznie, amely megfelelő működése esetén alkalmas lehet arra, hogy a gyermekek sértetté válását a minimumra csökkentse.

Irodalomjegyzék:

- Akác Zsolt; Belegi Zsolt; Katona Sándor; Kónya István; Márki Zoltán; Mészáros Róza; Molnár Gábor Miklós; Soós László: Magyar büntetőjog a gyakorlat számára, Budapest, HVG-ORAC, 2013
- Balogh Anna: A szülői feladatokból eredő kötelességek megszegése súlyosságának megítélése, Budapest, Ügyészek Lapja, 2015/6.
- Balogh Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében - különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre - II. rész, Ügyészek Lapja 2018/6.
- Balogh Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette a bírósági határozatok kritikai tükrében - különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre - III. rész, Ügyészek Lapja 2019/1.
- Belovics Ervin, Molnár Gábor Miklós, Sinku Pál: Büntetőjog II. -Különös Rész, Budapest, HVG-ORAC, 2016
- Blaskó Béla, Madai Sándor, Pallagi Anikó, Polt Péter, Schubauer László: Büntetőjog Különös Rész I., Budapest-Debrecen, Rejtjel Kiadó, 2015
- Czine Ágnes: Az új Btk. és a kapcsolódó jogforrások, bírósági iránymutatások, Budapest, HVG-ORAC, 2016
- Faix Nikolett: A gyermeki jogok kialakulása a nemzetközi jogban és az igazságszolgáltatásra gyakorolt hatásuk, Budapest, Eljárásjogi Szemle 2016/4.
- Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében, Phd értekezés, Miskolc, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2017
- Rózsás Eszter: Gyermekjogok, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2011

Internetes hivatkozások:

- a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény végső előterjesztői indokolása <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/4/id/A2100079.TVI/lr/chain44> (letöltve: 2025. április 1.)
- Bauer Flóra: A Gyermejjogi Egyezmény harmadik fakultatív jegyzőkönyvének vizsgálata a nemzetközi rendszer viszonylatában
https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/35096/Adsumus_XV_Bauer_Flora_p_337-354.pdf;jsessionid=5151C9C9F03E6DA0319FD0B66862F65B?sequence=1, (letöltve: 2024. november 13.)
- Debreceni Ítéltábla Bhar.323/2019/6. számú ítélete
(<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A1924078.X9T/ts/10000101/> (letöltve: 2024. november 14.)
- dr. Gál Andor, dr. Hegedűs István, dr. Juhász Zsuzsanna, dr. Karsai Krisztina, dr. Katona Tibor, dr. Mezőlaki Erik, dr. Szomora Zsolt, dr. Törő Sándor : Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest (2020) online verzió, <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/20/id/A13Y1369.KK/ts/20200215/lr/chain14402/> , (letöltve: 2025. február 4)
- Elisabeth Lewis: Care gone wrong: Bad Moms, Fake Disabilities and Imagined Illnesses, https://www.researchgate.net/publication/321533507_Care_Gone_Wrong_Bad_Moms_Fake_Disabilities_and_Imagined_Illnesses (letöltve: 2024. november 14.)
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (teljes szöveg)
<https://www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-> (letöltve: 2025. április 1.)
- Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévy Miklós, Sántha Ferenc, Váradi Erika (2016) Magyar büntetőjog - különös rész [Digitális kiadás.] Budapest: Wolters Kluwer Kft., https://mersz.hu/hivatkozas/wk79mbkr_59_p1#wk79mbkr_59_p1 (2024. november 13.)
- <https://unicef.hu/gyermekjogok/a-gyermekjogi-egyezményhez-csatolt-fakultatív-jegyzokonyvek> (letöltve: 2024. november 13.)

- <https://www.ajbh.hu/-/2670755-79> (letöltve: 2025. február 4.)
- <https://www.police.hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/aktualis/a-biztonsagos-internethasznalatrol> (letöltve 2025. február 4.)
- Kállai Krisztina: Az emberkereskedelem kiskorú áldozatait érintő kizsákmányolás sajátosságai, <http://www.kodolanyi.hu/kv/cikk/az-emberkereskedelem-kiskoru-aldozatait-erinto-kizsakmanyolas-sajatossagai-864> (letöltve: 2025. február 4)
- Kézikönyv a gyermekjogokra vonatkozó európai jogról, https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_rights_child_HUN.pdf, (letöltve 2025. február 4.)
- Komp Bálint: Adalékok az egyes nemi erkölcs elleni bűncselekmények elméletéhez és bizonyításával kapcsolatos gyakorlati nehézségekhez, <https://blszk.sze.hu/images/Dokumentumok/diskurzus/2014/1/komp.pdf>, (letöltve: 2024. november 14.)
- Lux Ágnes: A gyermekjogok nemzetközi keretrendszerének fejlődése, https://www.ijsz.hu/UserFiles/4_lux_agnes-gyermekjogok_nemzetkozi_keretrendszere.pdf (letöltve: 2025. április 1.)
- Nagy Alexandra: A tizenkettedik életévüket be nem töltött személyek szexuális cselekményekkel szembeni büntetőjogi védelme, https://www.mjsz.unimiskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201702/14_nagyalexandra.pdf (letöltve : 2024. november 14.)
- Németh Eszter: Hozzá tartozók sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények, 2012, <http://www.ksh.hu/szamlap/életünk.html> (2025. február 4.)
- Reinisch Réka: A gyermekek jogai és a valóság - a gyermekmunka a világban, <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/6414/file/reinischreka.pdf> (letöltve: 2024. november 14.)
- Szomora Zsolt: Megjegyzések az új Büntető Törvénykönyv nemi bűncselekményekről szóló XIX. Fejezetéhez, <https://ujbtk.hu/szomora-zsolt-megjegyzesek-az-uj-bunteto-torvenykonvy-nemi-buncselekmenyekrol-szolo-xix-fejezetehez/> (letöltve: 2024. november 14.)

Jogforrások:

- Magyarország Alaptörvénye
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- Genfi nyilatkozat
- ENSZ Közgyűlés 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
- 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről
- 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
- Európa Tanács 2011. évi egyezménye a nők elleni erőszak, illetve párkapcsolati erőszak minden formája elleni hatékony fellépésről szóló egyezmény, amely a részes tagállamokat kötelezi arra, hogy szankcionálják a beleegyezés nélküli szexuális cselekményeket
- 2009. évi CLXI. törvény a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermekek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv megerősítéséről és kihirdetéséről
- Nemzetközi Munkaügyi Konferencia keretében elfogadott 182. sz. egyezmény
- Európai Parlament és Tanács 2011/93/EU irányelve
- 1999. évi C. törvény az Európai Szociális Karta kihirdetéséről
- Gyermeki Jogok Kartája
- 2015. évi XCII. törvény, az Európa Tanácsnak a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Egyezménye kihirdetéséről, valamint ezzel összefüggésben egyes törvények módosításáról (Lanzarote egyezmény)

- A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és a vétségekről, 1878. évi V. törvénycikk
- A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény
- A Magyar Büntetőtörvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény
- A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény
- az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi L. törvény
- A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény
- A pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény
- A gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2024. évi XXX. törvény
- az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi L. törvény
- 2009/52/EK irányelv
- a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény
- a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2021. évi LXXIX. törvény
- 2/2018. Büntető jogegységi határozat
- 2/2016. Büntető jogegységi határozat
- 1/2017. Büntető jogegységi határozat
- BH.2010.267